

REDACȚIA

Ferencz-utca nrul 20.

ABONAMENTUL

în an .. 20 cor.

șăptămână .. 10 "

lună .. 2 "

de Duminică pe an 4

coroane.

România și America

10 coroane.

România și străinătate

șeri de zi pe an 40 franci.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Deák Ferencz-utca nrul 20.

INSERTIUNILE

de un șir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 bani de fiecare publicațiune.

Manuscripte nu se inapoiază.

Telefon oras și comitat 502.

Anul X.

NUMĂR DE DUMINECĂ

Nr. 22.

Dați de gol.

(*) În ședința de Marți a Dietei a fost vorba de recruți și oștire. Kossuthistul Akonyi a propus ca deputații să voteze sutele de milioane coroane și zecile de mii recruți așa cum cere stăpânirea... Față de propunerea deputatului kossuthist, *partidul naționalităților*, prin rostul deputatului Alexandru Vajda de Voevod, a propus, dacă odată i-se cere poporului jertfe: să plătească dare tot ca în trecut de multă, și să i-se facă și ușurare. Amume: **slujba în oștire să nu mai fie trei ani de zile, numai doi ani, așa cum s'a învoit și s'a făcut înaintea de alegeri!**

Ce să vezi însă? Gloata kossuthistă din Dietă nici s'audă de așa ceva n'a voit, ci a năpustit asupra deputaților români, învinuindu-i că pun bețe în roate...

Alt deputat român, dr. Iuliu Maniu, iarăși venit cu o propunere întru ușurarea dărilor *partei poporului*. Stăpânirea hotărînd acum să strângă darea și pe anii trecuți, deputatul român a zis că *nu e cu cale și cu dreptate a se plăti camătă de întârziare pe cei doi ani din urmă, întâiu pentru că poporul și așa e sărac, a doua pentru că din vina lui a rămas îndărăt cu plata dărilor, ci pentru că cei cari sunt acum la război, de doi ani au pus într'una pedeci comitatele opriseră antistiile comunale să plătească darea. A cerut d'asemeni ca ranta să fie plătită în 6 părți 3 ani d'arândul.* Ce credeți însă, cine n'a vrut să primească această propunere? Insuși Wekerle, ministru și întreaga ceată kossuthistă.

Socotim că aceste două fapte prețuesc cât un potop de vorbe și vor convinge pe toată lumea, că *partidul lui Kossuth nu e ține de vorbă, ci singur partidul național așezat în sfatul țării pentru ușurarea sorții popoarelor din țară.*

Românii rătași, nefericiții ori nemernicii cari au votat la alegeri împotriva fraților lor, pot să se convingă pe d'oparte de violența și ticăloșia kossuthistă, pe de altă parte despre cinstea și bărbăția deputaților români. Deputații kossuthiști, se știe, mai ales în Bihor, au făgăduit nu numai că vor lupta pentru ca să se scadă dările mari din trecut, pentru doi ani de slujbă în oștire, ci făgăduiră drept de a ferbe rachiu fără a plăti finanților, drept de a pune tuș (duhan), pășunat și câte de toate.

Iată însă, nici n'au apucat bine să se încălzească în scaunele de ministri și în câte slujbe gras plătite toate, au uitat de cele ce au făgăduit poporului și în Dietă se întrec care mai de care să pună dări pe popor, să ceară noi sarcini în oștire.

În aceeași vreme însă *deputații români, s'au ținut de vorbă*. Indată ce au intrat în Dietă s'au și aruncat în luptă pentru drepturile poporului și pentru ușurarea sorții lui grele. Au cerut doi ani de slujbă în oștire, au cerut să nu se pună poporul la *nouă dare*: să plătească adecă și camătă după darea pe care slujbașii de pe sate erau opriți s'o primească. Și fiind că stăpânirea kossuthistă n'a vrut să știe de ușurarea poverilor, deputații noștri la rândul lor, și-au arătat neîncrederea față de stăpânire, și mai presus de toate *n'au votat dările nici recruții*. S'au dovedit astfel bărbăți gata pentru lupta cea mai strajnică împotriva stăpânirii, care nu vrea să ușureze din sarcini.

Se vor mai găsi oare și d'aci încolo Români nemernici, cari să țină cu partidul kossuthist, care să mai creadă în făgăduelile nerușinate ale atâtor trași-împinși cari s'au năpustit asupra cercurilor românești?

Se vor mai găsi oare Români, cari să nu vadă, că *mântuirea e prin noi înșine?!*

Congresul socialiștilor. *În cele 3 zile de Rusali s'a ținut adunarea regnicolară a socialiștilor la Budapesta, bine cercetată. Pesta a fost reprezentată cu 87 de delegați, iar 126 de localități din provincie au trimis 174 de delegați. S'a referat despre chestiile partidului, s'a discutat asupra modului de organizare. Weltner Iacob a referat despre starea actuală a organizației socialiste: lucrători organizați sunt 71,000; prin organizațiile lor au circulat 160.000 de cor., averea lor e de un milion coroane. Intratele partidului pe anul trecut sunt 387763 de coroane, iar eșitele 385434 de cor. Partidul are 11 foi; atenția cea mai mare i-s'a dat chestiei acesteia hotărînd înființarea unor foi noue și întărirea celor vechi. Au hotărît să ceară ștergerea cauției și libertatea absolută de presă.*

La alegerea noului comitet s'au ivit frecări a căror jertfă a fost dr. Goldner Iacob, singurul intelectual din comitetul socialist. Nici n'a fost candidat.

În urmă au declarat, că nu au de loc încredere în guvern, vor lupta cu toate mijloacele contra lui; iar dacă dreptul electoral nu va fi secret, fără restrângere și cu adevărat universal, vor declara grevă generală în toată țara.

Succesul naționalităților în parlament. *»Sieb. D. Tageblatt«* în numărul ultim, face un bilanț al succeselor parlamentare ale deputaților naționaliști.

Constată, că partidul naționalităților a pornit în rânduri străne în luptă, trimițând în foc o ceată întreagă de oratori buni (wortgewandt). Ei deja au obținut toate succesele, ce le poate obține o minoritate așa mică. În toate vorbirile lor e măduvă, cu toate că foile maghiare soviniște le arată ca neînsemnate, goale de idei etc. Din contră, vorbirile celor din majoritate și chiar al lui Wekerle, sunt mai mult fraze și clișee bombastice.

Le-a succes naționaliștilor să umilească guvernul și majoritatea, căci aceștia — și chiar Apponyi și Wekerle — s'au tocmit cu ei pentru prețul încetării discuției, le-a succes a stoarce declarațiuni însemnate dela Wekerle, le-a succes primirea ideii unei comisiuni parlamentare pentru studierea chestiei naționale, care dacă nu s'a realizat, e numai o întâmplare.

Au dovedit, că nu sunt o cantitate neglijabilă; au ajuns stăpânii situațiunii, au impus atențiunii publice chestia națională, au făcut cunoscute lumii gravaminele lor îndreptățite. Cu un cuvânt au superioritatea morală.

Dacă își vor continua în modul acesta activitatea, cu energie dar *»în cadrele legii«*, vor seceră învingeri ce vor fi spre binele statului întreg.

Dacă credeți însă că *»S. D. T.«* va trage concluzia, că e datoră și a Sașilor să se alăture partidului naționalităților, vă înșelați. Nu. Ei ne lasă să luptăm singuri, ne aproabă faptele, dar rămân mai departe în partidul contrar nouă, ei sunt modești, se mulțămesc și numai cu foloasele rezultatului. Motivul: ei nu sunt o națiune mare. *»Pagubă, că națiunile (Volksstamm) mari n'au început mai de mult acest metod corect politic«*. Parcă n'ar fi două milioane și jumătate de Germani în Ungaria. Și parcă n'ar avea simpatia a 80 de milioane de Germani pentru lupta națională!

Răspunsul naționalităților la mesaj. Cum ni-se telegrafiază din Budapesta, clubul naționalităților a ținut o conferență în care s'a discutat răspunsul partidului la mesaj. — Răspunsul, redactat de dl M. Polit, s'a primit cu unanimitate.

„Janus“ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena
— s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili —
este cel mai vechi institut mutual de asigurare pe viață

pentru Austro-Ungaria.

Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timisoara-Fabrik

Lerchengasse Nr. 17. (Telefon 422.)

Se bazează pe legile mutualității, în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat. **Premii eștine**

Condiții de asigurare favorabile.

Imprescriptibilitatea polițelor după 8 ani. Plătirea în caz de duel și sinucidere după 5 ani. — Asigurare gratuită pentru caz de război. — Fără timbru de poliță și taxă de stat. — Plătirea la moment.

Starea de asigurare	111.000.000 cor.
Sumele de asigurare plătite până acum	56.000.000 "
Averea institutului	31.000.000 "

Informațiuni îndatoritoare da:

Două ședințe ale Camerii.

— Ședința dela 6 Iunie. —

Astăzi opoziția națională, suspendată pentru proiectul de indemnitate și de recruți, reîncepe. La ordinea zilei sunt convențiunile comerciale. Se zice că s'au înscris 8 oratori din partidul nostru național la cuvânt.

La începutul ședinței vorbește cel mai tânăr membru al clubului național, simpaticul preot *Jehlicka*. Respinge învinuirile lui *Molnár* și *Rakovszky*, corifeii partidului poporal catolic. Ei, Slovaci, zice, nu și-au câștigat mandatele prin agitație ca partidul catolic. Partidul catolic la început se răzima numai pe Slovaci. La alegeri candidatul lor a ținut un adevărat discurs panslavist, iar *Beniczky*, alt candidat, a învățat pe de rost un discurs slovăcesc naționalist cu care a pus în încurcatură pe contrarul său slovac naționalist.

Se intră în dezbaterile convențiilor comerciale, raportor *Földes Béla*. Vorbesc în chestii de amănunte: *Kossuth*, *Nagy Ferencz*, *Darányi*, *Babó* și *Zakariás*.

După pauză continuă discuția dintre Slovaci și catolici. Acești din urmă sunt foarte jenați de vechea lor tovărășie cu Slovaci »trădători.« Loviturile acestora îi dor căci nimeresc la țintă.

Csizmazia Ferencz, declară că nu sprijinește interesele slovăcești decât în limitele caracterului național al statului. O frumoasă și vagă scuză, care însă confirmă și mai mult că a căutat popularitatea prin ideea națională slovacă.

De asemenea *Beniczky Ödön*, care fusese învinuit de *Jehlicka*, neștiind ce să răspundă, îi cere mărturie.

Molnár recunoaște, că punctul al 13-lea al partidului catolic promite concesiuni naționale în cadrele ideii de stat maghiar (adică: nimica).

Jehlicka răspunde lui *Beniczky* că informația lui o are dela candidatul slovac *Srobar*.

Urmează interpelarea dlui *Dr. Aurel Vlad* în afacerea abuzurilor electorale dela *Dobra*. Guvernul făcuse un pact cu Românii, dar' nu l'a păzit. Ministrul de interne acest *conte negru*...

(Aici oratorul este întrerupt de o adevărată furtună de întreruperi și apostrofări).

Președintele invită pe oratorul de a nu întrebuiță astfel de expresii fără gust.

Dr. Aurel Vlad: La alegere alegătorii români au fost alungați de jandarmi, însuși oratorul a fost dus între baionete, cece constituie violarea imunității sale.

Dacă miliția nu intervine se facea un măcel.

Moskovitz Iván deputatul ales prin înfrângerea pactului cearcă să răspundă prin sofisme.

Dupăce răspunde *Dr. Aurel Vlad*, ședința se închide.

— Ședința dela 7 Iunie. —

A fost o ședință scurtă, în care s'a votat în a treia cetire convențiile vamale cu străinătatea, fără nici o discuție. A vorbit în chestie personală *Csitáry* (poporal) cercând să se spele de învinuirea Slovacilor, că ar fi avut ceva legături cu ei. Aceste

continue scuze ne fac impresia, că într'adevăr au și fost legături și încă strânse între partidul național Slovac și poporal. De altfel numai în ochii șovinistilor e crimă aceasta, pentru un om cu minte sănătoasă nu.

În ședința de Vineri se vor verifica definitiv mandatele; deci probabil nu vor fi multe vorbiri.

Programul guvernului austriac.

Noul ministru președinte austriac, baronul *Vladimir Beck* și-a ținut eri (Joi) discursul-program în camera austriacă.

Ministrul-președinte *Beck* a accentuat că compromisul austro-ungar a fost zguduit de multe furtuni. Guvernul austriac este părerea că lucrările compromisului dela 1903 trebuiesc privite ca comune și în Ungaria. Guvernul unguresc însă, fiind de altă părere, a înaintat deja proiectul de lege pentru tariful autonom unguresc. Totuși guvernul nădăjduște că se va putea face o înțelegere comună. El crede că se va putea găsi o bază statornică pentru dezvoltarea economică comună. El ține însă că tratativele să se refere la tot complexul chestiilor comune. Dacă aceste tratative nu ar izbuti vom fi siliți să pregătim pentru despărțirea vamală și guvernul va pregăti aceasta liniștit.

Cere spriginul camerii, căci hotărârea legală a camerii nu va suferi nici o atingere ci se va realiza. Guvernul, având în vedere orice eventualitate face pregătirile necesare pentru **teritoriul vamal independent**.

Pe urmă, ministrul a vorbit despre reforma electorală.

Camera nu a aprobat întru toate căci a așteptat un ton și mai agresiv față cu Ungaria.

Delegațiunile.

Din Viena se anunță că delegațiunile s'au întrunit eri acolo. Biroul delegației ungurești și-a început activitatea sub conducerea lui *Tallian Béla*, în palatul ministerului unguresc. Delegații nemți ai delegației austriace au de gând să interpeleze pe ministrul de externe *Goluchowsky* pentru ingerințele sale în afacerile interne ale Ungariei.

Președintele delegației austriace va fi prințul *Ferdinand Lobkovitz*.

Delegații unguri se zice că vor căuta să reducă cvota ungurească din cheltuelile comune.

Organizarea unui partid național german în Ungaria. «Gross-Oesterreich» aduce un interesant articol despre organizarea acestui partid. Partidul național german din Ungaria!

Ți-se pare că și cuvintele se împotrivesc la această împărțire ciudată. Și totuși din simplul sunet de cuvinte ele vor deveni un fapt real. Căci nu este cu puțință ca atâția oameni de aceeași limbă, de același caracter național și mai ales aparținând la aceeași glorioasă familie a marelui culturi germane să nu se trezească la o viață proprie națională, să renunțe la orice rol politic acolo, unde a adus mai întâi faclia culturii.

Simburele cel mic al marelui mișcări viitoare reșede la Timișoara. Câțiva bărbați cu sentimente germane în frunte cu *Victor Orendi-Homneau*, strânși în jurul ziarului lor săptămânal «Deutsch-Ungarischer Volksfreund» au pornit în sfârșit mișcarea. La alegerile trecute ei au pus candidații naționali germani în câteva cercuri ale Bănătuului. Indiferent de succesul momentan, ei lucră înainte căci succesul definitiv nu poate fi decât al lor.

Ar fi de dorit ca acești bărbați să caute legăturile politice cu fruntașii noștri pentru a se ajunge cât mai curînd la o organizare stabilă și la acțiune politică comună. Dacă între Românii și Sași sunt unele divergențe regretabile, între Românii și Germanii din restul țării nu poate fi nici una. Nu avem nici un interes contrar, suntem egal de asupriți, ba încă Germanii sunt — dacă se poate — și mai asupriți decât noi, și toate interesele noastre cad în aceeași direcție, sunt absolut identice. O alianță este deci nu numai posibilă, dar și necesară.

Mandatul dlui Mihali atacat. Din izvor autentic aflăm, că zilele acelea a sosit la Curie petiția, care contestează mandatul dlui președinte al clubului naționalităților supt cuvânt, că dl Mihali și-ar fi corupt alegătorii cu bani, beuturi și mâncare. Petiția a fost înaintată de însuși contracandidatul, (rămas în minoritate) Românul de tristă amintire *dr. Farkas János. Sigur*, zvonurile acestui *Ungur nou*, vor rămâne fără rezultat.

Vizita împăratului german la Viena.

Mercuri dimineața a sosit împăratul *Wilhelm II* la Viena. Vizita aceasta este explicată prin dorința împăratului Germaniei de a se întâlni și de-a avea un schimb de idei cu *M.* Sa asupra mersului general al politicii. *Vizita are deci un caracter politic.* Împăratul Germaniei și-a depus biletul de vizită la ministrul-președinte *Wekerle* și la contele *Zichy*, ministru pe lângă persoana *M. Sale*. *Wekerle* a fost distins de împăratul german cu o deosebită atențiune.

Ministrul-președinte dezmințe, că faptul acesta ar avea vre-o deosebită însemnătate politică.

Sosirea. Viena, 6 Iunie. Împăratul Germaniei a sosit azi dimineață aici. El a fost întâmpinat încă la stațiunea *Genserdorf* de ambasadorul german la Viena, *Wedel*. Întâlnirea dintre cei doi monarhi a fost foarte cordială. *Ei s'au sărutat de 3 ori strângându-și mâna.*

De-aici monarhiile au plecat la *Seuzing*, unde au fost primiți de arhiducii *Franz Salvator, Rainer* și *Friederich* în uniforma armatei prusice.

Monarhiile au plecat de aici la castelul împărațesc dela *Schönbrunn*. Pe drum, ei au fost aclamați de un număr public.

La castel au fost întâmpinați de șambelanul prințului *Liechtenstein* și marele măiestru de ceremonie *Kolonievsky*. Împăratul Germaniei a primit pe ministrul de externe *Goluchowski*, pe ministrul-președinte *Beck* și *Wekerle*, apoi pe ministrul comuni, *Burián* și *Pitreich*.

Viena, 6 Iunie. Împăratul german și austriac au trimis următoarea telegramă franțuzească, aliatului lor, regelui Italiei:

»Fiind amândoi împreună, trimitem celui de al treilea aliat expresia prieteniei noastre neștrămutate.»

Regele Italiei a răspuns tot franțuzește prin următoarea telegramă:

»Impărtășesc bucuria pentru întâlnirea Maestărilor Voastre și rog pe cei doi aliați să primească odată cu mulțămăta mea pentru amabila lor telegramă asigurarea prieteniei mele credincioase și neștrămutate.

Victor Emanuel.

A V I S.

Rugăm pe toți restanțierii să binevoiască a-și achita abonamentul, iar pe cei-ce plătesc lunar, să-și reînnoiască abonamentul. **Administrația.**

Am onoare a aduce la cunoștința onorabilului public român, că **am cumpărat**

Hotelul și ospătăria „Vulturul negru” din strada *Boczko* (spre calea cetății)

care va fi condus de subscrisul și care e aranjat din nou în modul cel mai modern, cu odăi curate și estine.

Abonamente se fac cu prețuri din cele mai convenabile. — Serviciul prompt și conștientios!

Cu deosebită stimă:

Ignatie Pașca, restaurantierul „Palatin”-ului.

Cuvântări naționaliste

rostitute

în ședința de Sâmbătă a Dietei.

Vorbirea dlui Dr. Stefan C. Pop.

On. Cameră! Vă rog să-mi permiteți a motivă pentru ce nu primesc nici eu, nici membrii partidului meu proiectul din discuție. Să nu se mire onorata cameră, că vorbim mai mulți la acest obiect. D-Voastră majoritatea sunteți cauza, căci ne-ați negat dreptul de control, ce se cuvine opoziției, mai cu seamă prin faptul, că nu ne-ați ales în comisiile cele mai importante; D-Voastră ați afirmat că nu există, ceea ce este o purtare nemotivată și neobicinuită în viața parlamentară.

B. Kubik: Dta n'ai descoperit praful de pușcă.

St. C. Pop: On. Cameră! Eu am auzit vorbiri foarte frumoase. În special dl Holló Lajos a vorbit despre ideea constituționalismului și despre sensibilitatea Englezilor față de viața parlamentară. Deschideți Dlor istoria parlamentarismului englez și poftiți și afirmați după aceea, că nu recunoașteți un partid, care există în mod definitiv în cameră, și că singura opoziție, chemată spre a controla, nu are drept de existență în urma hotărârii D-V. E posibil, că veți găsi o motivare în era de demult a domniei clericalismului pentru hotărârea D-Voastră, vrednică de acel trecut întunecos, dar nu veți găsi în parlamentul englez, la care vă provocați. În Anglia, în țara libertății politice, domnește principiul, că fiecare părere, cât de puțin deamă de atenție, este vrednică de a fi reprezentată oficios în parlament. Mă provoc la un caz și la o persoană, care ocupă loc de frunte între bărbații mari ai secolului trecut, la Gladstone. Cea zis acest geniu, care vedeă limpede, când deputatul Butt a cerut prin «home rule» nu mai puțin, decât independența Irlandei și dismembrarea regatului? Se poftescă acel gentleman în parlament cu astfel de păreri și idei greșite — a zis Gladstone — și aici ne vom convinge de valoarea lor. Căci e mai bine, ca ideile greșite să fie discutate la lumină, decât ca să se coacă în întunec și să se lătească.

Nu vorbim din orgoliu rănit, căci noi de fapt existăm ca partid, aceasta nu se poate nega. Atitudinea D-Voastră va fi potrivită pentru o politică de struț, dară n'are absolut nici o valoare reală. Suntem aici și ne vom spori conform legilor dreptății (ilaritate) și vom muncii împreună spre binele țării.

Vă întreb dlor Deputați! Dacă parlamentul englez e așa de liberal chiar față de ideile greșite, e îndreptățită oare părerea D-Voastră față de noi a căror activitate se mișcă în cadrele constituției, și dreptul cărora de existență este așezat în legile fundamentale ale statului? E îndreptățită atitudinea și invocarea marelui și puternecului parlament englez și a altor parlamente? Nu! Dar deschideți cărțile de legi ale țării noastre și întrebați spiritele mari ale ei: pe Deák, pe Eötvös, pe Kossuth Lajos. Oare vor recunoaște ei îndreptățirea purcederii D-Voastră? Eu vă voi documenta, că nu. Înainte însă cred de trebuință clarificarea unor noțiuni acum la începutul activității parlamentare; căci de multeori vă legați de unele cuvinte, din cari se nasc de multeori neînțelegeri. De multeori auzim acuza, că noi negăm națiunea ungară, acuză pornită numai din necunoașterea dreptului constituțional. Să distingem în sensul legii; să cetim ce-a zis Deák Ferencz înainte de crearea legii din 1868, articolul XLIV și ce a înțeles el sub națiune politică. Națiunea politică ungară, cuprinde toate popoarele locuitoare pe pământul statului ungar de sub coroana Sfântului Ștefan. Astfel a înțeles Deák națiunea politică ungară, el n'a pregetat a înșiră între națiuni și unica națiune ruteană. Căci «națiune» și «naționalitate» sunt una și aceeași noțiune. (Contra-ziceri.)

Béla Kubik: Confundați noțiunile. (Zgomot). Inscris-te la universitate

Dr. Ștefan C. Pop: Atunci poftiți trimiteți la școală și izvoarele pe cari le voi ceti.

Vorbirea lui Deák Ferencz, ce a ținut-o pentru uniune ne documentează mai bine, că acești mari bărbați de stat nu numai, că au recunoscut dreptul activității politice al naționalităților, ci au re-

cunoscut și aceea, că naționalitățile au interese naționaliste sau naționale. El zice: «Credem, că cetățenii de naționalitate nemaghiară ai Ardealului nu-și vor vedeă periclitate interesele naționale prin uniune, căci vor găsi garanță în hotărârile și în faptele noastre față de cetățenii de altă limbă.» Vedem deci, că el a asigurat în mod hotărât apărarea intereselor naționale ale naționalităților la crearea unirei Ardealului.

Ce zice Eötvös József? A spus-o de multe ori palam et publice, la auzul și în fața tuturor: Noi vrem, ca naționalitățile să se simță libere în țara aceasta nu numai ca persoane, ci ca naționalități, înzestrate cu libertate națională. (Zgomot).

Am o oarecare teamă, de a invoca pe L. Kossuth, în numele căruia domnește azi în parlament o majoritate absolută.

Dacă-l invoc, o fac, ca să fim cu conștiința liniștită, că noi nu depășim nici odată în activitatea noastră hotarele legii. Dacă aș cuteză să viu cu un astfel de proiect de constituție, ca al lui Ludovic Kossuth, m'ați omori cu pietrii. Kossuth, anteluptătorul drepturilor și libertăților popoarelor, zice: «Naționalitatea, ca și religia, este de interes social. Statul n'are să se amestece în nici una. Constituția garantează dreptul de asociere; deci cetățenii au dreptul să se asocieze și să formeze asociații după comune, individuale, regnicolare pentru apărarea și promovarea intereselor lor naționale, tocmai precum se asociază pentru interesele lor religioase protestanții după comune, cercuri și comitate, chiar și în țările de confesie luterană-augustină. Dar' tocmai, ca și aceste asociații confesionale, nici naționalitățile nu au drept să ceară autorități teritoriale, ci se vor mărgini la cultivarea intereselor naționale.

În scopul acesta însă posed libertate absolută de acțiune, au dreptul de a alege șefi, pe care-i pot intitula după dorința lor, tocmai precum asociațiile confesionale își aleg capii, numindu-i patriarhi, mitropoliți, superintendenți, episcopi, curatori sau oricum. Au dreptul să țină adunări, să aducă hotărâri în cadrele constituției și ale legii; iar statul nu poate pretinde altceva, decât ca aceste adunări să fie publice.

Principiul va fi aplicat deopotrivă la toate naționalitățile: nici una nu va avea nici cel mai mic favor, iar guvernul nu va părtini pe nici una în defavorul celorlalte ori a uneia. La statorirea limbii oficiale a guvernului, parlamentului, comitatului, comunei, principiul de mai sus trebuie astfel aplicat, că totdeauna majoritatea decide în ce limbă se vor purta afacerile publice, nevătmându-se drepturile minorității.

Dacă d. ex. congregația unui comitat a hotărât ca în anul acesta limba de oficiu e cea românească, sau sârbească, sau germană, sau ungurească, totuși cetățenii de altă limbă au dreptul nu numai să facă rugări, să vorbească la judecătorie, ci au dreptul să vorbească chiar și în congregație în limba lor. Limba oficială a guvernului e cea maghiară; în comitatele cu limbă oficioasă nemaghiară, comitatul are să traducă pe limba comitatului toate ordinațiunile guvernului, ce are să le rezolve; și aceasta traducere trebuie alăturată tuturor publicațiilor ei. Tot astfel va purcede și comitatul cu comunele ei. Și întors: comitatele cu limbă nemaghiară, au să acludă și traducerea maghiară la referadele făcute guvernului. Iar legile au să fie traduse și publicate în toate limbile din țară.

Nu mai continui dlor, dar' cred că v'ați putut convinge, că nici pe departe n'am ajuns încă la acele principii, pe cari Ludovic Kossuth le ținea de legale, îndreptățite și în conformitate cu legile vecinice ale naturii. Și oare cum și de ce s'a întâmplat, că Dvoastră ne negați dreptul de existență? Și de când susțineți aceasta? Căci dela 1861 până la 1884, când ne-ați silit să intrăm în pasivitate totdeauna am avut în parlament deputați naționaliști, încontinuu erau între Dvoastră, cu toate că și pe vremurile acelea erau oameni de stat și iuriști.

O voce din dreapta: Dar' aceia nu erau scurți de vedere.

Ștefan C. Pop: Au fost bărbați de stat, ca Francisc Deák, care a declarat, că e o nenorocire pentru întreagă țara, dacă se retrag naționalitățile din viața politică, căci locul lor e în parlament (Aprobări la naționaliști). A urmat apoi era așa numită zdrobitoare de naționalități a lui Coloman Tisza. Dar' lui nici prin minte nu i-a trecut să oprească conferențele naționalităților, nici să declare în cameră, că naționalitățile n'au drept de

existență. Iar Ștefan Tisza, pe care poate l'am putea numi tatăl acestei idei, astfel s'a exprimat în vorbirea sa de program din Novembre 1903: »N'am uitat, că aici locuiesc de o mie de ani cetățeni nemaghiari, cari au limba lor, naționalitatea lor și individualitatea lor etnografică proprie.»

Nici n'a avut nimenea de gând să tragă la îndoială dreptul de existență al naționalităților până când n'a dat înapoi partidul liberal în toată goliciunea lui; atunci în primăvara anului 1905, după ce cercase toate mijloacele pentru susținerea la putere a pactului din 67, dar' mai cu seamă pentru stăpânirea partidului, atunci a venit cu o idee înaintea Maghiarilor, cu care nu se vor putea mândri nici odată. Atunci a zis Emerich Hódossy în faimoasa-i vorbire: »Ce vreți cu Austria? Au nu știți voi, că numai cu ajutorul ei pot stăpâni 8 milioane de Maghiari asupra a 12 milioane de naționalități? Să mântuim pactul dela 67, căci avem nevoie de baionetele austriace!«

Astfel s'a început »era nouă«, care propagă negarea dreptului de existență al naționalităților. Partidul liberal e mort, odichnească în pace pe vecie. (Ilaritate.) Să nu se mai întoarcă în viața politică maghiară nici spiritul lui, nici truște. Dar il rog pe onor. partid kossuthist, care acum a ajuns la o stație în calea sa, să nu-și ia asupra sa spiritul plin de păcate al aceluia, acel spirit, care tinde la jidărirea naționalităților și la despoierea drepturilor lor. (Sgomot mare, o voce din stânga: Ce fel de drepturi?)

Ștefan C. Pop: Avem drepturi garantate prin lege.

On. Cameră. Să încerc a mă pune pe punctul DVoastre de vedere. Să zicem, că-i adevărat ceea ce ziceți DVoastră, ceea ce eu însă sunt convins, că nu e adevărat, să zicem că noi nu reprezentăm naționalitățile. Nu puteți însă nega, că posedem 25 de mandate, că suntem 25 de deputați opoziționali.

Erați dator să luați în conziderare cel puțin faptul acesta, ne mai vorbind de axioma, care zice, că ori-ce parlament sănătos are neapărată nevoie de opoziție.

A. Burgján: Dar nu de naționaliști.

Z. Szász: Pentru ce sunteți în opoziție, căci guvernul actual n'a făcut încă nimic? (Sgomot, președintele sună.)

Ștefan C. Pop: Permiteți-mi după aceste declarații, ce trebuiau făcute pentru cinstea partidului și pentru orgoliul națiunilor cari îl compun, permiteți-mi să trec la vorbirea de program a ministrului-predinte, la acele părți ale discursului, cari ne opresc hotărât a votă proiectul de față.

Domnilor deputați! Cine cere indemnitatea? Guvernul actual și partidele ce-l susțin. Conced, că ministrul-președinte Wekerle ar putea zice: »Eu am fost numit spre conducerea țării ca un om imparțial și pot cere dela țară să-mi voteze încredere.« Dar partidele în fruntea cărora stă n'au dreptul să forțeze votarea acestor proiecte, acele partide cari au ținut țara în cea mai mare agitație, și în stare de ex-lex aproape în continuu timp de 3 ani; ci să binevoiască a ne permite cel puțin atâta, să aruncăm o privire la trecut și la viitor.

Da, On. Cameră, cred că nu e nevoie să mai amintesc cine-i vinovatul pentru aceste stări, celui-ce cunoaște activitatea parlamentului din trecutul apropiat.

Să nu-mi luați în nume de rău sinceritatea, dar nu spun decât ce am cetit în procesele verbale ale camerei și la toate se găsesc dovezi în procesele verbale și în archiva camerei.

Unul dintre conducătorii partidelor, Albert Apponyi, făcea atente acum 3 ani partidele să nu ducă țara la extrem, să nu împingă țara spre astfel de eventualități, pe cari a le locui e nu numai cuminte, ci și patriotic. Partidul 48-ist însă nu i-a primit sfatul.

Am cetit și cuvintele lui Francisc Kossuth, pe care noi naționalitățile îl cinstim întrădevar și sincer, prin cari îi făcea atânți, să fie în mare grije, căci și așa e multă restanță de dare, și așa e zdruncinat creditul țării, să se oprească, să nu meargă până la extrem, să nu pericliteze statul căci așa poruncește și mintea.

O voce din mijloc: Deci să obstruați mai departe.

Ștefan C. Pop: Fiți convinși, că noi nu obstruăm, ci ne facem numai datoria.

Onor. Camera! Intre astfel de împrejurări V'afi retras DVoastră după ce a-ți perdut lupta, iar unul dintre conducătorii DVoastră V'a părăsit, zicând că umbrați după lucruri irealizabile. Să nu vă supărați deci, că cerem garanții, că nu se vor repeta cele din trecut.

Cetind programul dlui ministru-președinte — recomand fiecărui deputat să-l citească cât mai des — totdeauna găsesc câte ceva de însemnat. Imi fac bilanțul și mă întreb: ce va urma? In programul acesta minunat, să zice, că membrii guvernului s'au angajat să scape constituția, să restabilească ordinea legală, susținându-și fiecare în toată curățenia lor principiile și convingerile politice.

S'au angajat mai departe să realizeze reforma sufragiului universal. Vă întreb, ce garanție are țara, că guvernul își va și împlini într'adevăr această misiune? Căci pentru ca să votăm recuții și dările nu să cere program; banii n'au miros, îi poți cere sub ori ce firmă.

Dar avem aici un copil orfan, pe care M. Sa l'a adus în același leagăn cu proiectul contingentului militar și cu al dărilor; acest copil orfan, votul universal, ne întrebă ce garanție îi dăm, că va fi realizat astfel, ca într'adevăr să fie compensație pentru jertfele aduse?

In privința aceasta discursul acela de programă cuprins într'o formă admirabilă, diplomatică și în cuvinte chibzuite lasă o mare lacună. Oare cele trei partide, cel kossuthist, cel constituțional și cel popular vor zice și la lucrarea proiectului de lege al sufragiului universal: «Rezervăm toate convingerile și principiile noastre politice» sau vor zice «Le vom pune în lucrare». Aceasta-i chestiunea, dlor deputați! (Mișcare în stânga). Eu sunt Toma necredinciosul și cred că și Dvoastră dlor colegi aveți tot cuvântul de a vă îndoi. Pentru aceia va fi mai bine principiul, clara pacta, boni amici și să ne simim de a avea o situație luminată. Dacă fiecare dintre cele trei partide caută în parte să-și realizeze principiile sale în reforma electorală, atunci să va întâmplă în mod foarte firesc o ciocnire. Este o prăpastie uriașă între partidul constituțional și kossuthist care are o gândire liberală și democratică. Prăpastia dintre cele 3 partide, prăpastia este tocmai atât de mare cât este de mare divergența de principii politice. Tocmai pentru aceia întreb, dacă vrând să-și realizeze fiecare partid principiile sale politice la sufragiul universal, nu să va naște o ciocnire și deci un divorț? (Strigăte din stânga. Nu te îngrijii de asta! Ne împăcăm noi!)

Dar, poate veți zice dlor deputați că: Nu ne unim în punctul acesta, dar îi dăm recuții, facem înrolare, ce mai vrei mai țărănoiuile?»

Szász Zsombor: Asta ai învățat-o de la Kristóffy?

Dr. Ștefan C. Pop: Nu, die, nu sunt elevul lui Kristóffy, am fost la școli ca Kristóffy în cele din urmă Kristóffy are un cap foarte bun. (Râsete în centru. O voce din stânga! Dar are sufletul negru! Voci: Auzi cum îl laudă! Știm că sunteți înrudiți!)

Sau se va întâmplă că partidele nu vor divorța ci vor face sufragiul universal pe baza unui compromis și atunci va eși orice dar nu ceea ce dorște țara: un admirabil element de democrație și sănătate, care să ducă țara la bine.

O voce (din stânga). Așa ca Dv.?

Dr. Ștefan C. Pop: Și atunci să va adevărit zicătoarea ungurească că cu moșele cele multe copilul să va pierde, iar când Dvoastră vă veți certă, veți ucide și copilul. Dar chiar dacă ne vom pune pe baza programei Dvoastră nu avem nici o garanție pe viitor, când să va realizeze reforma electorală mai ales după declarația dlui ministru de instrucție publică, a contelui Albert Apponyi că: «Nu trebuie să ne pripim cu reforma electorală». (Mișcare în stânga).

Am spus dlor, că recompensa ce vom avea pentru aceasta nu-i satisfăcătoare după atâtea jertfe, căci guvernul nu ne dă nici un indiciu pozitiv dacă acel vot va fi într'adevăr universal și secret, mă tem însă că nu va fi. (Sgomot.)

Dlor deputați, obiecțiunea principală ce o avem, este că cuvântul de «vot secret» lipsește cu desăvârșire în programul guvernului. Nu invoc, de cât chiar pe Beöthy, care a spus aici în parlament că în Ungaria nu-i posibilă manifestarea opiniei publice fără secretul votului (Așa-i! la națion.) El cunoște bine administrația noastră, căci aci a șezut timp de 25 sau 30 de ani în parlament. (Sgomot.)

Dlor deputați!

Ce înșamnă capacitatea și vocațiunea pentru dreptul electoral? Cine va înzeștră pe alegători cu dreptul votului? Iar dacă în terminii aceștia nu-i nici o tendință, pentru ce le întrebuițați? Fiecare drept electoral are doar forma lui? Depe cutare vot să va zice că-i secret, egal și comunal, la cutare vot să va zice că îi întemeiat pe principiul pluralității.

Fiecare își are numele său și nu socot trebuitor nici potrivit cu moravurile politice de a le trece supt tăcere.

Ne ziceți, că pe voi nu vă băgăm în seamă, voi nu existați pentru noi. Dar există țara și dacă nu a-ți putut realiza marile idei cari au stăpânit trecutul apropiat, să faceți măcar ceva pentru popor. Atunci fără vre-o lege nouă am putea pe temeiul legilor în vigoare crea stări sănătoase care ar liniști și pe naționaliști fără a aduce vre-o jignire statului ungar.

Așa bună oară a-și reforma internele și a-și zice: voi trimite numai decât în părțile locuite de naționalități astfel de oameni cari cunosc limba poporului, îi înțeleg durerile și bătaia inimii. Să aducă și internele odată bine naționalităților. (Sgomot. Interruperi.)

Președ.: (sunând). Vă rog să fiți liniștiți.

Dr. Ștefan C. Pop: Pe terenul internelor, în administrație să invoc un singur lucru (S'auzim).

Pe timpul alegerilor supt Széll — atunci ce-i drept, noi nu intrasem în activitate, — s'a putut vedea că fibirăul tremură la gândul de a se amesteca într'o alegere.

Toți au primit aceasta cu satisfacție. Alegerile nu au doară rostul de a *cortesi* ci de a se rosti alegătorii după convingerea pentru a trimite deputați demni. Atunci am răsuflat cu toții: Unguri Români și Slovaci.

Dați, vă rog, ordin și acuma precum că atragem atențiunea administrației, că ori-ce prevariație și violare de lege va fi aspru pedepsită, ca sârmanul popor să nu fie vexat!

Toate astea s'ar putea face dintr'odată. Și pentru ce nu se face? Domnul deputat Holló Lajos a invocat America. Li voiu răspunde numai, că acolo toată țara se resimte de schimbarea sistemului de guvernament, și milioanele se bucură de ea, în vreme ce la noi nici un partid, nici măcar partidul kossuthist nu simte, că ar fi început o eră mai bună.

Dar să trecem mai departe.

Avem pe terenul afacerilor interne o cunoscută ordonanță a lui Hieronymi prin care se oprește ori-ce adunare politică, ori-ce conferință, sau organizare despre cari Kossuth Lajos vorbește atât de admirabil. Dle ministru de interne, câte ilegalități ai desființat până acum? Cred, că ai dreptul de a face aceasta și dacă ai exercitat dreptul acesta în senzul echității și al dreptății, eu și cu partidul nostru te-am felicitat mai întâiu.

Să vedem cum stau lucrurile pe terenul instrucției publice! Și acolo s'au luat dispoziții încât nu s'au luat numai ordonanțe ca la Arad, Dej, Cluj de a se predă religiunea în limba maternă, dar la Dej s'a introdus și spionajul: câte un profesor doi controlează pe elevi. Foarte mulțămesc de astfel de principii liberale și de acest respect al legilor. Asta-i o rușine pe constituție. (Oho! din stânga). Pofțiți ștergeți lucrurile acestea, căci sunt rușinoase.

Pe urmă, dlor, Berzeviczy Albert a depus ca ministru de instrucție un proiect de lege, care a fost discutat în secțiunile parlamentare, în secțiuni de specialiști dar guvernul a căzut până a nu se vota legea asta. Dar urmașul său Lukács György a reiazzat această lege prin ordonanță.

Iar când comitatele au făcut rezistența pasivă clarând ilegale ordonanțele guvernului, atunci m'am ridicat și eu și am zis: respect vedeți. Dv. dar nu se poate să spuneți adevăruri jumătate. Dacă guvernul este ilegal, atunci nu numai o singură ordonanță, ci toate ordonanțele sunt ilegale. Dacă vrem să fim consecvenți și respingem toate ordonanțele și vom fi și noi partea Dv. Atunci au ris și au zis: «Atât ne mai trebuie». Astfel de ordonanțe și acum sunt în vigoare.

Atrag deci atenția dlui ministru de instrucție asupra faptului acestuia și-l rog pe dânsul pe paznicul rezortului său, să vegheze ca astăzi de ordonanțe ilegale să nu se pună în practică.

Dv. poate veți lua lucrurile drept niște chestiuni secundare și neînsemnate, dar și noi suntem oameni mici și Dv. socotiți și popoarele pe care le reprezentați.

Dlor deputați! Mai avem terenul economiei naționale și al finanțelor. Și în domeniul acesta s'ar putea face mult bine de ministru-președinte.

Nu pot realiza minimum-ul de existență, decât numai prin legiferare. Dar dânsul a primit autorizația puternică de a apăra interesele poporului de jos. El ar putea declara: Nu introduc minimum de existență, dar voiu dispune ca nimeni să nu vândă căpățul și căsuța omului pentru dări după truda zilei omul se odihnește.

Dle ministru-președinte are dreptul această opinie publică ar primi cu bucurie dispoziția aceasta. Guvernul are o putere atât de mare legile îi dau atâta autoritate încât ar putea aduce mult bine țării numai pe baza legilor actuale. Nu este o frază goală ceea-ce s'a zis, nu legile, ci cărmuitorii legilor dau unui stat caracterul constituțional. O lege rea în mâinile unui om bun care procedează după dreptate și egalitate, face țara fericită, iar legea cea mai bună în căpută pe mâinile rele, va păgubi statul.

Nu vă supărați, dlor deputați, că am zăbovit discuția. Mărturisesc sincer, că nu avem nici un alt gând decât de a ne folosi de ori-ce împrejurare pentru a obține de la guvern și de la majoritate o viață mai bună, un tratament mai omni-nesc pentru popor. (Apl. în centru). Partidul independenței este chemat cu deosebire să ocrotască pe ori-ce cetățean și mai cu seamă pe muncitorii cari în Franța să chiamă vitejii fărâșime. Dați-le muncitorilor industriali organizații autonome pentru ca rele să nu se mai poată rezolva după placul ori cui. Toate astea sunt de puțină. Nu fac demagogie cerând lucrurile acestea, dar nu am mai fi demni de încrederea poporului dacă nu vom face nici atâta. Încă de la 1890 s'a vorbit despre chestiunea aceasta ca o nevoie o trebuință imperioasă și ea a rămas și până azi încă o dorință pioasă. Nu vrem să împedecăm votarea indemnității și nu vrem să vă facem greutăți (protestări), dar voim să împlinim gând cinstit datorita noastră. Nu recunoaștem pe nimeni care ar avea dreptul de a ne da lecție dar primim ori-ce s'at ori-ce povață bună. Suntem doară atât de tineri în viața parlamentară încât nici nu vreți să ne recunoașteți.

Vă comunic cu respect, că nu pot să primesc proiectul de față. (Aplauze pe băncile naționale).

Vorbirea ministrului prezident Wekerle.

La vorbirea atât de puternică și dreaptă a dlui deputat dr. St. C. Pop a răspuns dlui ministru prezident. Din această vorbire dăm partea referitoare la noi.

Wekerle: Folosirea limbii diferitelor naționalități astfel după cum o doresc deputații naționaliști, nu suntem în stare să o executăm.

Aurel Vlad. Cum să nu!

Wekerle: Nu sunt în stare ca la administrație să se îplinească acea pretensiune a legii de naționalitate, ca hotărârea să se aducă tot în aceea limbă, în care a fost scrisă rugarea. Însă nu voi nizu, ca în conștelegere cu administrația co-

CANCELARIA ARCHITECTULUI ROMÂN

IOAN NIGA.

Arad, Jozsef főherczeg-ut. Nr. 1.

(Lângă banca „Victoria“.)

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificiile publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează în serie în mod artistic, din care cauză o recomandăm îndeosebi d-lor parochi. Trimite planuri, schițe, specifice și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.

ună în mod gradat să afli modalitatea ca să
e execute și aceasta parte a legii de naționa-
ate. (Aprobării generale.)

Aceasta am voit să spun în aceasta afacere.
rândul al doilea mă obligă cu toată hotărîrea
la împlinirea diferitelor ofiții, voi da loc ace-
r domni, cari nu sunt maghiari, ci fac parte
în oare-care naționalitate, dacă au calitățile de
psă spre acel scop și astfel vom face capăt la
ultele gravamine, despre cari s'a făcut amintire.

Dar nu vom merge prea departe nici în a-
ceasta privință; și nu vom micșora nimic din
cele principii fundamentale, ce asigură ducerea
îndeplinire a ideii de stat maghiar. (Aprobări
generale și aplauze. Mișcare și zgomot pe băn-
ile din mijloc.)

Prezidentul: Mă rog, liniște!

Wekerle: Noi nu vom împiedeca dezvoltarea
culturală a dv. dacă veți lua în considerare ideea
de stat maghiar și menținerea caracterului națio-
nal a statului maghiar.

On. Dietă! Permiteți-mi mă rog să trec acum
la legile electorale. (Să auzim! Să auzim!) Legea
electorală la noi e legată de anumit cens.

Acest cens e folosit de o potrivă fără deo-
sebitate de naționalitate sau de limbă.

(Vociferări în stânga extremă: *Mai ales în Ar-
deal! Pentru Maghiari mai ales!*)

Dacă am aplica censul în senzul modern, și
dacă la fel am aplica censul în întreaga țară,
funci așa îndrăzni să spun, că pe lângă dreptul
de azi în cercurile cu alegători nemaghiari, ar
parte scădea numărul alegătorilor sau în cele
ingurești s'ar foarte mări. Față de aceasta lege
e voim să facem?

Voim să introducem sufragiul universal după
apete, neluând în considerare nici un cens.
(Aprobări.)

Și nu putem să ne grăbim cu aceasta reformă
electorală, căci e lipsă de ducerea la îndeplinire
de alte legi nenumărate. E de lipsă de conscri-
erea alegătorilor? despre împărțirea cercurilor
după numărul egal al alegătorilor, despre mo-
dul cum să se porceadă la alegere....

Caut acum să văd cine sunt cei ce au neîn-
credere față de guvern. Văd de o parte că presa
și exprimă neîncrederea față de guvern. Sunt
mulți, cari își exprimă aceasta neîncredere din
convingere adevărată și sunt alții cari o fac nu-
mai în cinste.

A două grupă a celor, cari pururea ne fac
reproșuri sunt socialiștii. A treia grupă, care, cred,
pentru aceia se ocupă cu aceasta afacere, căci
văd un mijloc, ca ei să ajungă conducătorii che-
stiei sociale... (Așa-i!)... grupa a treia, care
poartă neîncredere față de sinceritatea guvernului
cu privire la reforma electorală o formează
deputații naționaliști (Sgomot, mișcare.)

Mă rog, dlor deputați, să așteptați acele pro-
iecte, să așteptați întregul complex al acestor re-
forme, și vă veți convinge, că ne vom nizuși ca
aceasta chestie o s'o deslegăm conform rece-
rințelor de înaintare. (Aprobări.)

Polit: Să dea Dumnezeu!

Mezőfi Vilmos: Vom vedea! Așteptăm!

Wekerle: Vă rog pe dvoastră, să dezvoltati ac-
tivate comună cu noi și atunci acele interese
ale poporului acele interese comune, despre care
ați vorbit aici, toate se vor realiza.

—o—

Vorbirea lui Ferdinand Iuriga (slovac).

Nu votăm indemnitatea cu toată admonierea
dlui ministru președinte, nu ne prăbușim în
aintea vorbirii sale fine, manierate, geniale, pre-
sărătă totuși cu câteva sofisme, căci nu ni s'a
îmuiat șira spinării. La început, mărturisesc, sim-
țeam, că mă îngreunează ca o peatră argumen-
tele lui, dar căutând m'am convins că sunt atâ-
tea sofisme goale în vorbire, încât nu pot avea
încredere în el.

Cercetând trecutul, am aflat, că dnul Wekerle,

altădată pe când era tot așa de puternic, a de-
clarat că *nu există chestia naționalităților*. În
sânul partidului liberal, al cărui cap și stâlp pu-
ternic era, are o astfel de activitate, ale cărei
simptoame ne îndreptățesc scepticismul, fie cât
de frumoasă vorba-i, cât de dulce zimbetu-i. Dl
ministru are mijloace pentru a arăta că se în-
cepe o «eră nouă». N'are decât să telegrafeze
și jandarmeria, acești cloțani politici, să vor re-
trage în găurile lor și nu vor mai molesta pe
cetățeni. N'are decât să amenințe cu degetul pe
dnii pretori și notari și îndată își bleoiesc ure-
chile, tac — și intră în partidul constituțional.

Avem mare motiv de a nu crede în îndrep-
tarea Dvoastră în privința chestiei naționalităților,
căci de abia a amintit un coleg de modesta ru-
gare a unui gimnaziu slovac, v'ați și eșit din sărite.
(Sgomot mare.) Ei iată și acuma. N'o să mai vorbesc
de gimnaziu, ci de chestia naționalităților. (Sgomot
prelung, președintele sună.) Vom fi în contra ori-
cărui guvern, care nu ne dă gimnaziu slovacesc,
pe care ni l'a luat Tisza cu forța (Sgomot).
Dacă nu vreți să ne dați, luați-le și dela Sași
(Sgomot mare). Vom lupta mereu, măcar să ne
dați afară, să ne omorâți, să ne spânzurați. Ce-
rem gimnaziu. Dnul ministru a zis, că nu există
deosebire între naționalități, dar atunci cum ră-
mâne cu hegemonia rasei maghiare? (Sgomot
prelung.) Dnul ministru Wekerle v'oește să ne
adoarmă cu promisiuni; dar iată ce larmă faceți
când de abia cerem un gimnaziu. Dar să cerem
universitate slovacă? (Sgomot),

O Voce: Parlament slovac nu vă trebuie?

Ferdinand Iuriga: Acum să-mi încep vor-
birea (Iaritate), căci până acum am făcut nu-
mai reflecții.

Întreagă națiunea maghiară a simpatizat cu
coalitia, ba a făcut și escese patriotice, cu ouă
clocite, cu insulte. Nouă ne-a fost indiferentă,
lupta; credeam că de acu s'a isprăvit. Și când ați
tăcut, când ați uitat totul pentru putere, națiunea
dvoastră iară v'a aclamat.

Votați recruți cu limba de comandă nemțească,
ca și când nici n'ați fi făcut obstrucție contra ei.

Văd pe dnul ministru președinte, marele ge-
niu financiar, reprezentantul capitalismului. De
sigur el nu va cruța bănuții săracului, el nu lu-
cră cu crețari. Noi cari voim să crățăm banii să-
racilor, nu putem avea încredere în el.

Dnul ministru de interne **Andrássy** e repre-
zentantul aristocrației, al oligarhiei, al celor 10
mii de nobili, care face deosebire între nobil
și mojit, care trăiește din sudoarea țaranului. Eu
ca reprezentant al sărăcimii, nu pot avea încre-
dere în el.

Dl ministru de culte **Albert Apponyi**, e om
cult, capacitat, ale cărui fraze frumoase le-am
auzit. El încă v'oește să introducă șovinismul ma-
ghiar în școală până în măduva oaselor. Să în-
țelege e foarte subțire definiția ce o dă. Aș
voi mult să aud o definiție oficioasă a ideii
de stat, căci fiecare o definește cum îl tae capul.
E natural, că noi nu putem accepta introducerea
șovinismului și a politicii în școală, căci e înve-
derat, că asta-i politică.

Dl **Darányi**, ministrul de agricultură e repre-
zentatul proprietății mari și a feudalismului. A
și început cu apăsarea lucrătorilor; îi persecutează
pe secerători. Eu am văzut locuințe țărănești pe
moșiile boerești, mai rele de cât cotețele de porci.
În locuințele acelea un om are mai puțin loc, ca
un cal în grajdul boerului. Nu mai trebuie, decât
ca domni să facă cartel în contra muncitorilor.

Iară politica familiei **Zichy** e cunoscută. Parti-
dul poporal, al cărui cap e ministrul **Zichy**, a
ajuns la putere numai prin încetarea cu desă-
vîrșire a luptei pentru revizuirea legilor biseric-
cești, cu toate că aceasta i-a dat viață. Partidul
poporal a prins rădăcini la slovaci, căci cea mai
mare parte, și chiar naționaliștii făceau parte din
acest partid. (Aduce mai multe date, cari dovedesc le-
gătura strânsă între Slovaci și poporali.) În pro-
gramul partidului era și chestia naționalități-

lor. Dar mai târziu, încrezându-se în puteri, s'a
lăpădat de Slovaci și de programul naționalist.

Dar mi-se pare, că s'a înșelat, a luat-o prea
repede. Noi vom căuta să-i mai scurtăm nasul.
Ne vor ajuta și kossuthiștii, al căror program e
în multe puncte contrar cu al poporalilor. De
sigur se vor ciocni cât de curând. Așa dar ve-
dem mai multe direcții în majoritatea guvernă-
mentală.

Acestea au format o unitate în lupta contra
partidului liberal. Dar această unitate se va sparge
când va fi vorba de muncă creatoare. Interesele
deosebite se vor ciocni și conflictu-i gata. Chiar
din cauza aceasta nu cred, că majoritatea e ca-
pabilă și chemată să muncească. În program deja
să simte divergența de interes a partidelor gu-
vernamentale. De exemplu la votul universal, la
politica bisericească, la cea socială, etc.

Ați ajuns la putere și v'ați împărțit la ofiții.
Dar eu aș vrea să simtă și poporul ceva bine,
nu să vă căpătuiți Dvoastră.

De exemplu să permiteți să plătească dările cu
amortizație, ori chiar să le plătiți Dvoastră.

Mai demult nu ne permiteți să existăm, astăzi
vă faceți că nu ne vedeți. E deja un progres,
dar nu-i destul, trebuie să recunoașteți că suntem,
că trăim, ca națiune. Trebuie dezlegată chestia na-
ționalităților.

Propun alegerea unei comisii de 30 pentru stu-
diarea chestiei naționalităților și pentru cercetarea
abuzurilor administrative dela alegerile trecute.

(Propunerea se va pune în discuție.)

Interpelarea lui Andrei Achim (socialist).

Se referă la oprirea adunării lucrătorilor din
partea ofițiilor pretoriale. Amintește mai multe
cazuri de nedreptate și volnicie ticăloasă. E sem-
nificativ, că numai deputații naționaliști aprobau,
ceialții rideau cinici; se înțelege că e interesul
lor ca poporul să fie ținut în robie de marii pro-
rietari.

Interpelarea lui Milan Hodja (slovac).

S'a lăjit vestea, că anul acesta secerătorii se
gătesc pentru grevă generală. Dl ministru de in-
terne a ordonat cercetare contra asociației gene-
rale a muncitorilor, sub pretextul că de aici por-
nesc itele ațîțării. — E adevărat, că o grevă e o
lovitură grozavă nu numai asupra economilor,
cari își pierd tot fructul muncii de un an, dar
chiar și pentru lucrători, cari rămân fără câștigul
principal al lor. Dar nu e destul de a face cercetare,
ci trebuie delăturate acele cauze, cari sapă așa
mare prăpastie între lucrători și patroni. *Cel mai
mare agitator e mizeria*. Ea trebuie înlăturată.
Dl poziția lucrătorilor din Ungaria e cea mai
rea din toată Europa. Pe baza statisticii s'a con-
statat, că venitul anual al unui lucrător e în mij-
lociu 250—270 de coroane; dar sunt locuri unde
deabia pot câștiga 120 de coroane. Viața acestor
lucrători dela țară e un adevărat chin. Locuesc
înghesuiți ca vitele în colibi strâmte și joase, iar
măncarea lor e astfel că unui om sănătos îi vine
greață de ea. Sunt locuri, unde câștigul de o zi,
n'ar ajunge unuia dintre noi nici pentru o țî-
gară.

La mizeria aceasta se adaugă și ticăloșiile ad-
ministrației. S'a întâmplat, că pe fetițe de 14—15
ani le-au silit cu forța să lucre la fabrici. Pe agen-
ții asociației lucrătorilor închid, cu toate că legea
le dă dreptul să lucre pentru asociație.

Christos încă a propovăduit pentru săraci. Nu
prin cercetări parțiale și făcute de subalterni, ci
prin măsuri radicale pentru îmbunătățirea sorții
țaranilor trebuie deslegată chestia. Marii proprietari
au datoria să înceapă. — Interpelează pe ministrul
de interne, dacă va face cercetare obiectivă, dacă
va respecta dreptul de liberă întrunire, dacă va
duce la cunoștință camerei rezultatul cercetării?

INSTRUMENTE NECESARE LA ORI-CE ECONOMIE.

o o o o ,,Ciururi-Kalmár" adevărate și mașini pentru curățirea sămânțelor de trifoiu. o o o

Cele mai renumite în toată țara și cele mai ieftine și de construcția cea mai bună.

Fabricăm din materia de prima calitate din patrie în diferite mărimi, în diferite construcții, corăspunzătoare tuturor cerințelor economice, mașini pentru en-
rățirea grânelor, ciururi de pleavă, mănuate cu mâna ori cu motor. Rugăm să cereți catalog gratuit despre noutățile noastre de un an. La ori ce cerință
răspundem prompt și fără nici o plată.

FABRICA DE MAȘINI DE GRÂNE alui KALMÁR ZS. ȘI SOȚUL HÓDMEZŐ-VÁSARHELY.

Serbările dela Brad.

I.

In vechea țară a Zarandului, care ne deșteaptă în suflet atâta pietate, care poartă în sânul său atâtea reminiscențe înduioșătoare și strălucite, e pururea același, și acum ca altădată, poporul nostru românesc, bun, viguros și cuminte, cu bogate calități și aptitudini hărăzitoare de nădejde pentru viitor; în Zarand e același, cel din bătrâni, duhul de trezvie națională, care exală din toate instituțiile întemeiate de inimoșii nostri înaintași și care sunt susținute, dezvoltate de harnicii lor epigoni.

Am avut fericirea, să azist la serbările ce s'au făcut cu ocaziunea aniversară a patronului gimnaziului nostru român din Brad în anul acesta, ziua de *Constantin și Elena*, și mă simt îndemnat a face un raport despre cele văzute și constatate pentru publicul românesc.

Născut în împregiurări mai fericite, prin munca, entuziasmul și jertfa înaintașilor noștri, a fruntașilor vieții românești de pe la anii 1860—70, în special Zărândanii, acest focal de cultură românească este o binefacere pentru întinsa împregiurime română doritoare de lumină și de cultură, este un izvor, de unde se revarsă și pentru instituțiile noastre pregătitoare de învățători și preoți, elemente trebuincioase. Dar nu suntem mulțumiți, cu atâta!

Rolul și misiunea școlii din cestiune trebuie să ajungă și mai important și mai mare, — și nădejde avem, că cu ajutorul lui Dumnezeu vom ajunge să vedem prefăcându-se micul gimnaziu într'o mare școală românească.

Pentru aceasta nu se cere decât sprigul publicului românesc, și a forurilor noastre bisericesti și culturale, căci conducerea institutului este în sârguincioase și destoinice mâni.

In ce privește întocmirea gimnaziului din Brad, el corăspunde pe deplin tuturor cerințelor moderne, cerute de un institut de asemenea grad. Nivelul cultural al corpului profesoral și gradul pregătirii elevilor, de asemenea a satisfăcut și satisface tuturor cerințelor reclamate de autoritățile competente, — iar pe Românul care ascultă și are privilegiul de a ascultă cu urechea inimii preste prestațiunile acestei școlii, numai mângâia îl pot, numai mulțumii îl pot cele constatate.

Cu privilegiul zilei de Constantin și Elena s'a ținut și în anul acesta adunarea *reprezentanței gimnaziului*. Adunarea a decurs cu deplină demnitate. (Observăm în treacăt că reprezentanții din părțile hălmăgene ale vechiului Zarand, părtași la fundațiune, nu s'a prezentat în număr prea mare;) și din expunerile limpezi ale rapoartelor și cenzurarea acelor, s'a învederat o înduioșătoare râvnă desinteresată, o exemplară curățenie și o sânceritate deschisă, în ce privește atât gestiunea materială cât și preocupățiunile morale ale conducătorilor.

După aceste considerațiuni, de ordine mai înaltă, să trecem la amănunte, amănunte relative la viața socială, ce se desfășură în Brad, în jurul acestui focal de cultură românești, care se numește gimnaziul din Brad, care se simte organic legat de poporul în mijlocul căruia se ridică, precum se înalță un far luminos, mântuitor-îndreptător, pentru luminarea cărărilor furtunoase, spre golful alinător și mântuitor.

Vom face-o aceasta în numărul viitor al ziarului nostru.

Za. Podgor.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 8 Iunie 1906.

— **Ezamele la institutul nostru teologic-pedagogic** s'au început de tunc. Cursul IV preparandial a trecut peste examenul de curs, la care a luat parte P. S. Sa episcopul diecezan, însoțit de dl Vasile Goldiș comisar konzistorial și de P. C. Sa R. Ciorogar, director seminarial. Din 24 au fost admiși la cvalificație 19.

Acum se continuă ezamele în celelalte cursuri pedagogice. P. S. Sa însuși ezaminează, îmbărbătând și dând povețe tinerimei.

— **O școală poporală de model.** Ni-se scrie din protopresbiteratul Branului: Suntem în toiul examenelor de încheiere a anului școlar. Din ordinea publicată de părintele-administrator-protopresb. Ioan Dan am văzut ca o raritate vrednică de toată atențiunea, că în 20 Maiu s'a ținut la școala din Zărnești examen public și cu elevii și elevele dela 12—15 ani ai *cursurilor de repetiție*. Intr'adevăr cei 5 membri ai corpului învățătoresc din această fruntașă comună încă înainte cu 2 ani, de când sunt norocoși să aibă în mijlocul lor pe dl P. Dan, au realizat la școala de repetiție niște reforme și un progres, cum poate nu există la altă școală poporală românească. Căci în cele mai multe comune învățătorii sunt buni băturoși să dea examenul cu școala de toate zilele, iară de școală de repetiție și încă de vre-un examen la această școală nici vorbă nu poate fi. Ar fi de dorit și este un mare interes cultural național, ca pilda învățătorilor din Zărnești să fie urmată în cât mai multe locuri. Iar harnicia și sacrificiile unor astfel de învățători ar trebui după cuviință recunoscute și răsplătite din partea bisericii ca susținătoare a școlii.

— **Mandatul din Lipova**, în urma numirii de fișpan la Timișoara, a deputatului ales Kapdebó, devine iarăși vacant.

Ne punem întrebarea, oare inteligența română din acest cerc va fi și acuma nepăsătoare și atât de lipsită de dragostea frățască, încât să nu-și poată pune nici acum candidat național?

Nu-i vom vedea nici acum uniți spre o muncă comună, cinstită pentru ei și folositoare pentru întreg neamul?

— **Anarhiștii din America contra părechii regale din Italia.** Ziarului Piccolo i se vestește:

Poliția italiană a ajuns la cunoștință că anarhiștii americani din Pottersan au hotărât, că vor face atentat contra regelui Emanuil al Italiei și soției lui, Elena, cu privilegiul deschiderii expoziției din Milano și spre acest scop a și plecat un anarhist spre Milano. Pentru încunjurarea primejdiei au fost trimiși la port englez doi dedectivi dintre cei mai isteți. Cei doi dedectivi după descrierea ce ei s'au făcut, le-au și succes să afle pe anarhistul american și îl urmăresc cu mare atențiune. În călătoriile lui prin Anglia, Franca și Svițera, l-au urmărit cu mare băgare de samă, și când si-a pus piciorul pe pământul italian, l-au deținut. Au găsit la el un revolver. Lucrul acesta s'a petrecut cu câte-va luni mai nainte, poliția a ținut tot în secret. Foaiă spune, că și Bresci, ucigașul regelui Umberto, a venit tot din Pottersan.

— **Ei te 'njură, ei se 'nchină!** Foile maghiare urlă, zbiară desperate contra deputaților naționaliști, pe cari deputații unguri nu voesc să-i recunoască ca partid național. Dar' a fost îndejuns, ca deputații naționaliști să vorbească numai două zile, și deja gălăgiosii de deputați unguri au început să se pună pe gânduri, și a încercă a se împrieteni cu ei. Dar' foile lor tot zbiară încă.

»Pesti Hirlap« scrie despre cele petrecute Marți în dietă, următoarele:

»Ne-am foarte mirat, când am văzut, că majoritatea din dietă, ce o fac kossuthiștii, guvernamentalii, poporalii, cei fără partid, Sașii și Croații, au fost nevoiți să facă invoială cu un grup de de-

pr când comitatele au în socotință, ca astfel se poată vota indemnitatea și recruții. Majoritatea a făcut pact cu această bandă. N'a recunoscut de partid parlamentar și totuș a făcut cu ea pact decât a observat și ei, că în dietă nu pot să apară capul lor nimic, ci numai cu ajutorul deputaților naționaliști, cari sunt trimiși acolo de poarele nemaghiare asuprite.

† **Ioan Volentir.** Comuna Șimand iar a brăcat doliu. Abia se împliniseră șase luni când credincioșii gr. or. rom., ai acestei comunitate petrecură la cele vecinice pe păstorul lor școltesc, preotul de model *Maximilian Leucuța*, iată, că după acest scurt timp, avură să îndoaie o altă jale, o altă durere, își perdură pe binecunoscutul și luminătorul lor pe învățătorul încărnat în muncă și cinstită, *Ioan Volentir*.

Inmormântarea i-s'a făcut Sâmbătă (2 Iunie) în prezența unui public foarte frumos. Il deplângea neconzolabila sa soție Ana nasc. Iovescu, fiica lui Ionita și soția și Iulius, precum și ficia sa Maria marit. Vancu cu familia, doi frați și multe denii și cunoscuți.

Serviciul funebrel a fost celebrat de peste 100 preoți: G. Crainic și L. Toader (Nădab), V. Popoviciu (Ciaba), M. Leucuța (Comlăuș), A. Vancu și A. Popa (Socodor), Codrean (Siclău), Turcu (Otlaca), Aug. Beleş și Șt. Leucuța (Șimand), Raț (Macea) și Popluca (Chișineu). — Au participat dintre preoți I. Iercan (Siclău), și Brașcovan preot gr. cat. Șimand și alți străini.

Învățătorii încă au grăbit a da espreșiune sentimentului de iubire ce-l nutriau față de repositul, ca față de un binemeritat coleg, — și tocăți numai au aflat de trista viață grăbit-aula da ultima cinst, petrecându-l la mormânt. Dintre cei prezenți mi-am putut nota pe următorii: Grig. Mladin inv. penz. (Chișineu), I. Musca inv. penz. (Comlăuș), P. Stana (Șimand), D. Boariu (Nădab), I. Crișan (Socodor), St. Capra (Siclău), A. Turcu (Otlaca), Mariș (Cinteiu), Checicheș inv. gr. cat. (Șimand), I. Roșu (Buteni) și alți a căror nume nu le-am putut nota, apoi tinerul P. Roșu preot parand curs. II în Arad și teologul absolut *Leucuța (Șimand)*.

Cuvântarea funebrelă sa ținut-o, nou alesul preot din Șimand, *Ștefan Leucuța*, fiul repositului preot de pie memorie Maximilian Leucuța, cu o răbdăcie oratorică și storcând lacrimi din ochii tuturor.

Învățătorii încă i-au adresat un jalnic cuvânt de adio, prin graiul binecunoscutului învățător din Nădab D. Boariu, ținut pe pragul mormântului neuitatului reposit.

Cântările funebrele au fost ezechutate de învățătorii participanți precum și de elevii școlii populare din loc conduși de colegul repositului harnicul învățător Pavel Stana.

Astfel a fost petrecute la cele vecinice blând cinstitul și de toți iubitul și stimatul învățător din Șimand *Ioan Volentir*.

Să-i fie țărina ușoară și memoria în veci binecuvântată! Discipolul.

— **Dragostea ungurească.** Niște tineri români din Agriș au mers la lucru la un proprietar de pământ, care aveă și vie lângă Tokai. Și ei aveau să lucre împreună cu alți muncitori unguri. Aceștia însă înversunați fiind asupra Românilor, pe cari îi cunosc numai în urma scrisului murdar din foile ungurești, n'au putut să-i suferă alături de ei. I-au bătut atât de rău încât unul a și murit dintre ei.

Adevărată dragoste ungurească!

— **Potop în Ardeal.** In urma ploilor de mai multe săptămâni, toate râurile s'au umflat. Târnavă mare a ezundat și amenință satele din valea Târnavei, precum și orașul Sighișoara (părțile de jos ale ei.) Ploaia ține mereu; poporul e pregătit la toate.

— **Pentru industria maghiară.** O foaie din loc înșiră întreprinderile industriale pentru industria maghiară, îndemnând — se înțelege — să cumpărăm dela ei, cele de lipsă pentru industrie. Înșirăm aici câteva stabilimente ungurești: a lui Neumann, Weisz Mór, Dörner, Hendl, Fleischer, Hinterseer Ulrik, Salickl, Leiwatter și Mairovitz.

Cu adevărat stabilimente ungurești, pentru industrie ungurească!

Rectificare. In articolul meu «Politica în școală» s'au strecurat două erori care alterează înțelesul adevărat al articolului.

In aliniatul 1 rândul ultim cuvântul «iluzia» să se îndrepteze cu «iubirea», iar aliniatul penultim

Nr. 1389/1906.

CONCURS.

Pentru asigurarea și edarea lucrărilor de zidire a casei de nou proiectată pentru fostă reșterea din Teregova se escrie licitație publică cu oferte închise ce se va ține la oficiul de economie al Comunității de avere în Caransebeș, la 23 Iunie 1906.

Intreprinzătorii cari doresc să primească executarea acestor lucrări de zidire sunt cercetați să-și susteare ofertele lor expuse în regulă și provăzute cu vadiul de 3000 coroane — în bani gata sau în hârtii de valoare, cel mult până la 23 Iunie 1906 la 11 ore a. m. pentru ca oferte ulterioare, precum și oferte susternute pe cale telegrafică s'au neprovăzute cu vadiul prescriș — la nici un cas nu se vor lua în conziderare.

Reflectanții în ofertele lor trebuie se întroducă în mod necontestabil și precis aceia suma, respective acelea prețuri pe lângă cari sunt gata să ezece lucrările de zidire conform planului special și al specificațiunei de măsurii și spese. Totodată trebuie să se declare că cunosc pe deplin planul de zidire, specificația de măsurii și spese precum și condițiunile de zidire generare și speciale, — cari toate sunt espuse la vedere publică în localitățile, oficiului de economie.

Caransebeș, la 6 Iunie 1906.

Oficiul de economie al Comunității de avere a fostului regiment confinar rom.-banatic Nr. 13.

ANUNȚ.

O văduvă română și cultă se recomandă de menageră la un domn singuratic în provință ori străinătate (România).

Ofertele să se trimită la red. »Tribuna«.

Am fost betiv în totdeauna pânăce n'am folosit medicamentul contra beuturii alui Frankl Azi mă în torc cu scârbă dela ori ce beutură spirtuoasă. K. M. casa p. Acest medicament n'are nici gust, nici miros. Se poate pune în ori și ce beutură spirtuoasă. Sănătății nu-i stricăcios. Un flacon întreg 5 coroane. Acest medicament nu se poate procura și nu se poate căpăta nicăiri, decât în farmecia lui

FRANKL ANTAL
(Szeged, Felsőváros nr. 20)

A apărut și se află de vânzare la administrația »Tribunei«:

Chestiunea de naționalitate.

De Br. Eötvös József,
tradusă de Sever Bocu.

Prețul 2 coroane plus. 10 fileri porto.

în Barcelona sta la «Ecole Moderne» unde sunt mai mulți profesori anarhiști. Directorul acelei școli a fost arestat. Morales trăia altfel foarte retras și nu se știe fi luat parte la vre-o adunare anarhistă.

Tovarășii anarhistului. Madrid, 8 Iunie. Nakens, redactor la ziarul «El Matin» a fost arestat. S'a dovedit că după ce a săvârșit atentatul, Morales s'a dus la redacția sus numită, unde și-a ras mustața și i-s'au dat alte haine. Vinovăția lui Nakens se dovedește și dintr'o scrisoare alui ce s'a găsit la redacția «Correspondencia».

S'a mai arestat mulți alți redactori. S'a aflat că pentru atentatul din anul trecut dela Paris (unde iar' s'a aruncat bombă asupra regelui Alfonso și a prezidentului Loubet), Morales a trimis din Barcelone 4 bombe.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Cota oficială pe ziua de 7 Iunie.

INCHEEREA LA 12 ORE :

Grâu pe Oct. 1906 (100-clgr.)	15.58—15.60
Secară pe Octomvrie	12.96—12.98
Orz pe Octomvrie	13.04—13.06
Cucuruz pe Iulie	13.10—13.12
Grâu pe Aprilie 1097	16.16—16.18

INCHEEREA LA 5 ORE :

Grâu pe Octomvrie 1906	15.66—15.68
Secară pe Octomvrie	12.96—12.98
Ovăs pe Octomvie	13.10—13.12
Cucuruz pe Iulie	11.50—11.52
Grâu pe Aprilie 1907	16.22—16.24

Târgul de porci din Kőbánya.

De prima calitate ungară: Bătrâni, grei părechea în greutate peste 400 kgr. — — — fil.; bătrâni mijlocii, părechea în greutate 300—400 kgr. — fil.; tineri grei în greutate peste 320 kgr. 125—127 fil.; calitate sârbească: grei părechea peste 260 kgr. 120—126 fil.; mijlocii părechea 240—260 kgr. greutate 121—122 fil. Ușori până la 240 kgr. 116—118fil.

Posta Redacției.

Aurel Dobrin. Se va publica într'un număr viitor.

Avram Epure, Oravița. Nu face să cheltuești pentru nimica.

Caransebeș. Nu publicăm fără a ști măcar noi, cine scrie. E și târziu de altfel.

Cercul Ugra. Ataci pe mulți, spune-ne cine ești. Altfel nu se poate publica.

Ioan Berde. Rugăm să ni-le scrii mai deslușit, că altfel nu se pot culege în tipografie.

P. B. în Ilteu. Fără a vedea manuscrisul, nu putem răspunde. Publicăm însă mai bucuos pe cele scrise pentru popor, în stil popular. Poezii cu aluziuni la asemenea persoane nu putem publica.

Posta Administrației.

Ionică Dogan, Panciova. Adresa DTale noi îți coregem la Panciova. La Satul-nou nici nu trimitem.

Redactor responsabil: Sever Bocu.
Editor proprietar: George Nichin.

Cultivarea părului. Cea mai obvenientă cauză a căderii părului, după cum a dovedit-o cei mai renumiți medici, e însuși mătreața, cei ce sufar de acest morb

în timpul cel mai scurt devin pleșuvi, doare-ce mătreața slăbește perii și uscă rădăcinele părului. Nenumărați medici experți din patrie și străinătate recomandă „spirtul de păr PETROLIN“, despre ce prin epistole de recunoștință se arată că după o folosire de câteva zile împiedecă căderea părului, și ori ce alt morb de cap si în mod avantajos ajută la creșterea de nou a părului. La cumpărare să fiți cu băgare de samă la simbolul de mai sus. Ori ce alt spirt adus în circulație e numai o imitare și falsificare stricăciosă. Se capătă numai la pregătitorul: Drogeria și laboratorul de cosmetică **Koranyi și Wachsmann, Szabadka.**

Magazin principal la farmacia **Földes Kelemen.** Se poate căpăta și în prăvălia de toaleta alui **Hegedüs Gyula.**

Andul 3 cuvântul «semitic» — modalitatea ca să... cuvântul «iezuitic». Roșia 3/VI 1906. Iosif Stanca.

S'a aruncat în Murăș. Tinărul Antonie Marc din Iltău, căsătorit numai de doi ani... Murăș, unde s'a înecat. Cadavrul însă n'a găsit încă.

Cauza e necunoscută.

Nefericire. Pentru cine e robic cu totul de patima beției, un medicament neîntrecut, ce poate să-i împiedice și desvețe dela aceasta patimă distrugătoare și omoritoare de viață prețuește foarte mult. Atragem atențiunea asupra inseratului farmacistului Frankl Antal din Seghedin, ce-l publicăm sub titlul «Am fost betiv.»

Wolf J., pantofar de ghete femeiești și bărbătești. Arad, strada Weitzer (palatul minoriiilor).

Magazin de stofă de fabrică, Lechner și Fleischer, Pécs. In magazinul exclusiv de stofă de fabrică se află de vânzare 3 metri stofă de lână pentru întreaga îmbrăcăminte bărbătească, dela 3.30—4.40—6.60 floreni în sus până la cea mai fină.

Pentru provincie trimitem bucuos probe. Lechner și Fleischer, Arad, Szabadság-tér 17 Telefon 475.

Corecții pe hârtie calitate foarte fină 100 bucăți cu 1 cor. 1000 bucăți 9 cor se poate căpăta în Librăria lui **Ingusz J. și fiul** Arad.

Atentatul dela Madrid.

— Amănunte. —

Madrid, 6 Iunie. Hainele vechi ale lui Morales, celce a azvârlit bomba asupra perechei regale, s'au găsit pe câmp. De pe ghete se vede că el a fugit peste holde.

Cadavrul, într'un cosciug cu ghiață, a fost adus aici. In furia sa, publicul era să-l rupă în bucăți, de aceea ministrul de interne a oprit ca să mai fie pus vederii oamnenilor.

Numărul celor morți și răniți de bombă se urcă la 103. Bomba a fost făcută ca cea care s'a aruncat asupra regelui Alfonso când a fost la Paris. A doua oară regele a scăpat ca prin minune dumnezeiască. De altfel cu două zile nainte de nuntă ministrul francez și cel german i-au spus că anarhiștii o să azvârle bombă.

Morales Sâmbătă după ameazi era în drum spre gara dela Torreione. A întreat acolo când pleacă trenul spre Barcelona. Răspunzându-i-se că la 8, el a plecat pe linie și aproape de gară a intrat într'o cârcimă, unde erau mai mulți țărani și un păzitor de câmp cu pușcă pe umăr. Aceștia au văzut că seamănă mult cu anarhistul descris și căutat de poliție. Li-a bătut la ochi îndeosebi faptul că el aveă haine nouă. S'au hotărît deci să înștiințeze poliția. Un țaran a și plecat. Morales l'a întreat că unde se duce. Când țaranul nu i-a răspuns, el a zis:

— Nu sunt anarhist, la mână m'am rănit în decursul muncii.

Păzitorul de câmp Vega l'a întreat: — Ai hârtii de legitimație?

Când i-a răspuns că nu, Vega i-a zis să meargă până la poliție. Morales s'a supus. După câțiva pași, s'a întors și cu un foc de revolver a omorît pe Vega și apoi a luat-o la fugă. S'a ascuns în urmă într'un șanț din apropiere. Niște lucrători l'au văzut însă și veneau spre el. Morales s'a convins că nu mai poate scăpa. Și-a tras deci un glonț în cap care l'a omorît îndată.

Se crede că el a avut mai mulți tovarăși la crima săvârșită,

Ioan Cotîrlă și fiul

atelier de sculptură, tâmplărie și strugărie
Oravița-Română.

Aranjament complet pentru
efectuarea de icono-
stase (lămpile), tronuri,
jețuri, strane, chivo-
turi, răpizi

și ori-ce alte lucrări de lem-
nărie în bisericile noastre de
rit oriental.

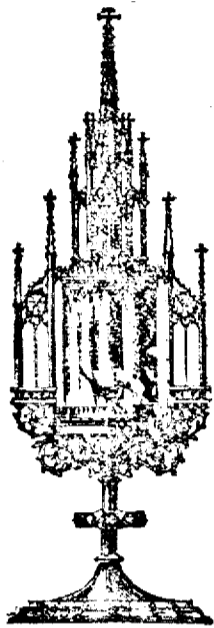
**Schițare și efectuare
de planuri după co-
mande, mobile** și tot

felul de
instrumente de școală,
bănci, table, catedre, ma-
șini de socotit etc.

Prețuri moderate. — Garanția desavârșită.

La cerere atestate despre rezultate de până acum.

Asigurări contra focului: case,
bucate, mobile, vestimente, mărfuri!

Agentura principală din Arad

A BANCEI GENERALE DE A-
SIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSYLVANIA“

primesce oferte pentru asigurări din comitatele:
Arad, Bichig, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș
și Torontal, — și le efectuează pe lângă cele mai
favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fix, rente,
zestre pentru fete, capital de întreprindere pentru feoloi,
pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din
urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment în ziua
morții întemplate;

2. În ramul focului: clădiri de tot felul, mobile,
mărfuri, produse de câmp ș. a.;

3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine,
reovisite ș. a. prin spargere;

4. Contra grindinei: grâu, secară, orz, cucuruz,
ovăș, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, hîmof,
nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la
agenturile noastre locale și cercuiale mai în fie-
care comună și direct prin

Agentura principală „TRANSYLVANIA“ în Arad

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 899.

Asigurați contra grindinei: cucuruzul,
grâul, secăra, ovăzul și toată economia!

Expositură în Toracul-mic.

Filială în Buziaș.

„TIMIȘIANA“

instituit de credit și economii
societate pe acții în Timișoara.

Anul întemeierii 1885. : : : Depuneri : : Cor. 2.000.000.
Capital de fond Cor. 560.000. Fond de rezervă Cor. 150.000.

Primește depuneri spre fructificare și dă
deponenților 4 1/2 %, după depuneri peste
20000 cor. cu abdicere de 90 zile 5% in-
terese netto. Darea de venit după capita-
lele depuse o plătește institutul separat.

Depuneri până la 5000 cor. se pot ridica și se plă-
tesc fără abdicere. Depuneri și ridicări se pot face
pe cale postală. și se expediază franco.

Escomptează cambii cu 6%—8% interese.

Tot asemenea, acordă credite hipotecare
precum și amortizaționale în modul cel
mai culant.

Direcțiunea institutului.

Avis!

Avem onoare a cunoștința onoratul
public, precum și pre stimații nostri
clienți, că din cauza ridicării chiriei
prea mare de prăvălie

dela 1 August

suntem siliți a ne strămuta prăvălia noa-
stră de acum **din Andrassy-tér 22**

în Szabadság-tér nr. 14

„LA CIZMA ROȘIE“

(lângă fostul PORTER).

Având în vedere și mai departe a servi
onoratului public cu marfă bună și prețuri mo-
derate, rog totodată a lua la cunoștința strămu-
tarea prăvăliei și a ne da și mai departe spri-
jinul D-Voastre.

Cu stimă:

Iustin Olariu

conducătorul Societății Călțunarilor
Aradi Czipészek Termelő Szövetkezete.

Cuvântări naționaliste

rostite

în ședința de Mercuri și Vineri a Dietei.

Vorbirea dlui Vajda-Voevod.

Onorată cameră! Partidul liberal care a domnit 40 de ani, s'a prăbușit. Noi naționalitățile nemaghiare am crezut, că odată cu el, s'a prăbușit și sistemul care caracteriză acest partid. Speram, că vor urma timpuri mai bune pentru întreaga populația țării, fără deosebire de naționalitate și confesionalitate. Am avut motiv să credem aceasta, căci la putere au ajuns acele partide, cari încă au avut să sufere brutalități și nedreptăți. Am crezut, că acei cari au purtat și ei 40 de ani jugul acesta, vor fi în stare să aprecieze simțemintele celor ce încă sunt nevoiți să supoarte acest jug; și vor recunoaște, că partidul liberal și-a asigurat popularitatea sperând mereu cu ciuha (mumus) naționalistă. Și de câte ori era vorba de vre-o călcare în picioare a drepturilor, spuneau, că interesele maghiarimii, ale națiunii — și alte asemenea clișee — pretind să înăbușească prin brutalități juste pretenziuni ale naționalităților. (Mișcare mare.)

Am crezut, că partidele coalizate vor crea timpuri mai bune, o eră nouă. Căci nu de mult s'a întâmplat, că coaliția ne căută prietenia, iar actualul ministru de comerț ne-a recunoscut ca partid, iar pe președintele nostru l'a intitulat de «președinte al partidului naționalităților», căci atunci și ei sufereau presiuni. Și totuși am ajuns să vedem cum puternicele partide coalizate și-au pus principiile în cui, eufonic vorbind, după cum vă place D-Voastră și cum se vorbește în general: își țin principiile în suspens, ori că: s'au pus pe așteptare până vor urma timpuri mai bune. (Mișcare.) Și oare pentruce? Numai ca să scape coaliția de presiunea sub care gemea. Conzeceința logică ce o puteam scoate de aici era, că puteam aștepta să fie în sfârșit odată și alegeri libere, pentrucă coaliția le-a pregătit și condus. (Înteruperi: Au și fost libere!) Și speram, că naționalitățile nemaghiare își vor putea trimite reprezentanții în parlament, căci credeam, că s'au trezit și în sânul coaliției ideile, pe cari le-a propovăduit Mocsary Lajos în zadar în decurs de 2 decenii. Inșă, Dlor Deputați, ne-am înșelat!

Pap Zoltán: Așa repede v'ați înșelat?

Rákosi Viktor: V'ați propus dinainte, că vă veți înșela.

Alexandru Vajda: Voi documenta. Nu numai nouă ni-s'a întâmplat așa ceva, ci și în acele cercuri unde soarta alegerii o decid cetățenii evrei. Se știe, că Jidani din Rózsahegy au fost siliți să voteze cu candidatul partidului popular, candidatul oficios al partidului guvernamental. Dl ministru de interne nu s'a jenat să terorizeze pe Jidani. (Protestări zgomotoase.)

Președintele (Náway): Fac atent pe dl orator, să nu întrebunțeze expresii ofenzatoare, iar pentru vorba, că ministrul a terorizat, îl chem la ordine.

Alex. Vajda: Ce să zicem noi naționalitățile, dacă i-au silit chiar și pe Jidani, penelor cărora are a le mulțami reputația sa de scriitor. E natural, că sunt toți contra noastră, căci foile guvernamentale agită contra noastră. (Înteruperi: Cari foi?)

A. Vajda: «Független Magyarország». Această foaie scrie în 1 Mai, că funcționarii, vice-comitele și pretorii cercului Ighiu, mi-au făcut servicii de prieten. Apoi zice cu privire la aceasta: «Nu știu acei funcționari, că datorita lor e de a rămânea în cea mai deplină pasivitate față cu luptele dintre partidele patriotice; iară față de candidații cu program contra statului, (adică contra ideii de stat maghiar. Red.), trebuie să facă tot posibilul contra lor, între marginile legii».

Pap Zoltán: E natural, contra dușmanilor statului. (Zgomot mare, președintele sună.)

Vajda: Nu mă simt chemat a da lecții partidului kossuthist și popular, ce însemnează în patria noastră libertatea funcționarilor publici de a lucra în marginile legii» contra candidaților opoziționali. După cât știu eu, au avut ocaziune de a o esperia destul.

Articolul urmează astfel: «In privința aceasta un aparat administrativ cu greutate și vază poate face foarte mult. Alegătorii români cu simțăminte

mai bune vor vota cu candidatul patriotic și numai în urma unei simple vizite, deslușiri și capacitări».

Tot astfel și celelalte foi. Și s'a dus vicșpanul Szász să se milogească pe la primari să voteze cu candidatul lor sau să rămână acasă.

Și s'au milogit și au presionat pretorii Pongrácz, Csuka și Incze asemenea și fiul fișpanului (Înteruperi: Bine au făcut).

Cu toată presiunea administrației voința popoului român a triumfat; și totuși acum se zice, că administrația m'a protejat.

Doresc tuturor acelora, cari au fost candidați oficioși, s'au mai bine zis au fost numiți deputați...

Președintele: Fac atent pe vorbitor să fie moderat în expresii.

A. Vajda... să aibă tot așa protejați, cum am fost eu la Ighiu.

Obiectul interpelației mele să referă la alegerile dela Cehul Silvaniei, Șomcuta-mare și Crășău. In cercul Cehului e tradiție, că nu-i permis a alege deputat naționalist. Tradiția aceasta au moștenit-o dela partidul liberal și dela Bánffy, — dela cari au suferit și ei, ca acum noi dela ei, — nu numai alegătorii de acolo, ci și mare parte dintre colegii mei deputați. (Sgomot). Aceasta tradiție au susținut-o și acum. Sub Tisza s'a fost dat lozinca, că președintele partidului nostru, candidatul nostru, mai bine trebuie lovit în cap, decât să învingă. (Sgomot). Să știe în toată țara, că pe George Pop au vrut să-l omoare prin bătauși plătiți. (Sgomot mare).

Héderváry L.: Cine? Dă-ne fapte!

A. Vajda: De fapt a fost și lovit în cap și are a-i mulțami numai lui Dumnezeu, că n'a murit. — Asemenea au fost imprăștiați alegătorii lui, după ce cu azistență gendarmărească i-au dezarmat, luându-le și pipele. Apoi gendarmii apărau pe bătauși, ca aceștia să-i poată omori pe Români. Astfel au fost alegerile libere ale lui Tisza. — Am crezut, că vor avea atâta loialitate contrarii nostri politici și vor țineă pactul făcut cu noi.

Pap Zoltán: Cu cine a-ți legat pact? Nu înșina, noi nu am pactat cu Dvoastră.

A. Vajda: Da! Intre George Pop și oamenii din Sălagiu au fost pact.

Rákosi Viktor: A-ți legat pact cu Kristóffy?

A. Vajda: Am legat pact cu comitatul, că noi nu vom pune candidați în 2 cercuri, în schimb cercul Cehului va fi al lui Gh. Pop. (Zgomot mare și înteruperi). Ei și cum a fost «alegera liberă»? Când au văzut, că Gheorge Pop are majoritatea, și-au luat refugiu la o nouă cursă, căci cu bătaușii nu puteau face nimic, fiind ai nostri apărați de miliție. Știind conducătorii alegerii, că numai cu jandarmii pot aduce alegătorii, fiind aceștia gata la ori-ce apucătură cortesiașcă, iar miliția e nepărținitoare, au făcut pe un președinte de alegere să demisioneze și au amânat alegerea.

Kun Árpád: Președintele a demisionat la voința lui Gh. Pop.

A. Vajda: Știți ce va să zică a amâna alegerea în un cerc cu 3000 de alegători! Au cortășii cu jandarmi din comună în comună, iar pretorele Péchy a adunat poporul în o comună, și i-a poruncit să voteze cu candidatul lui. Le-au dat să înțeleagă prin jandarmi alegătorilor nostri, că de vor merge la alegeri, îi vor tocă în cap. In ziua alegerii cei din Ilyésfalva au fost conduși de miliție. Când au intrat în oraș, au fost primiți cu ploaie de pietrii din toate părțile... De altă parte alegătorilor din Valea-Someșului nu li-s'a ajuns miliția. La dealul de lângă oraș, au fost primiți cu ploaie de pietrii, aduse colo de mai nainte cu carul și cu ajutorul bătaușilor, au imprăștiat 800 de alegători de ai lui Gh. Pop. (o voce: numai 80).

A. Vajda: chiar de ar fi fost numai 80, brutalitatea și vătămarea dreptului rămânea aceeași. Au omorât pe preotul Dumitru Pap și pe un alegător. Acesta este rezultatul sânger al alegerii din Ceh și aceasta e învingerea strălucită a candidatulului guvernamental.

Trec la atrocitățile săvârșite la alegerea din Șomcuta-mare. Aici tactica s'a început cu pretenziunea și hotărârea președintelui alegerii, că alegătorii mei să fie postați în depărtare de 200—300 de pași dela locul alegerii, iar ai candidatulului oficios în curtea pretorului. Steagul contra-candidatulului meu a falfăit toată ziua în fereastra oficiului pretorial, iar de localitate de alegere președintele a ales casa de rugăciune a

calvinilor. Bărbații mei de încredere au protestat cu cartea de legi în mână, dar înzadar, căci în cazurile acestea președintele de alegere e mai puternic chiar decât regele. Președintele de alegere zice: «nu mă învățați pe mine legile, căci le cunosc și eu exerciez dreptul meu legal». Aceasta înseamnă în limba de toate zilele, că fac ceia-ce cred că-i în favorul candidatulului oficios.

Nagy Emil: Asta-i traducere liberă.

A. Vajda: Au cercat să-mi seducă alegătorii, cari se grupează în jurul meu ca un singur om; văzând că nu merge nici decum, nici cu banii, nici cu terorizarea, au recurs la alte mijloace. Căci au votat cu mine toți alegătorii chiar din satul contra-candidatulului meu, unde el e proprietar mare. (O voce: destul de rău).

A. Vajda: Onorată Cameră!

Dacă au văzut că nu pot reuși cu nici un chip, s'au luat cortășii contra-candidatulului și cu gendarmii a umblă din casă în casă, comițând brutalități asupra celor ce nu-i putură seduce.

Astfel s'a întâmplat în Cornia, Covași, Felső-körtvéles etc. Astfel în Ioház, unde au înzultat pe femeia unui econom de frunte: Alexandru Birlea, pentru că acesta era partizanul meu.

Cortășilor mei însă nu l-ea umblat așa de bine, căci dacă mergeau în vre-un sat, îndată răsăreau în fața lor cortășii contrarului însoțit de jendarmi somându-i să se legitimeze.

E caracteristic pentru «alegerile libere» faptul, că între cheltueile mele electorale se află bagatelul de 100 de coroane, numai pentru timbre la atestatele de identitate ale cortășilor mei. (Înteruperi: Este exlex, nu trebuiau timbre.) Dar când s'au dus cortășii mei — îi numesc cu numele, căci ați cerut nume — George Dale, din Remetea-Chioar cu Alexandru Rákoczi, student în drept și proprietar în Remetea, când s'au dus în Cornia i-au somat să se legitimeze; atunci i-au rupt legitimațiunea lui Dale, l'au prins, l'au bătut cu măestrăria unui specialist, așa că nu există un medic, care ar fi în stare să găsească ceva urme. Știm doar că gendarmii să pricep la asta (Sgomot mare).

Asemenea s'au purtat și cu celalalt cortăș al meu notarul și judele din Coaș, numai cât nu l'au bătut, ci frumușel l'au escortat. Inzadar au protestat ei, înzadar spuneau, că sunt proprietari de pământ și că-i cunoaște satul întreg, înzadar spuneau «că eu nu sunt în Siberia, ci în țara mea, unde mă cunoaște toată lumea». Absolut nici un rezultat.

In presara alegerii deabia le-a succes cortășilor lor a strânge din satul Cornia 18 alegători din 98. Poporul de acolo, chiar și muerile s'au adunat și-i rugau pe cei 18 să nu batjocorească satul, ci să rămână toți solidari, și să meargă ca mâne-zii toți împreună la alegere și să voteze cu toți frații lor români atunci gendarmii i-au imprăștiat cu armele. Pe un fruntaș pe Nicolae Pop al lui Costa a vrut să-l străpungă cu baioneta. Aceasta a lunecat pe cămașe, iar omul a căzut în șanț. Jandarmul l'a împușcat ca pe un câne; glonțul i-a intrat în piept între coasta a V și a VI-a și a eșit prin spate. Ceilalți gendarmi la auzul pușcăturii au prins poftă la omor și beți fiind de rachiu au pușcat în poporul, care se strânsese pe marginea cealaltă a drumului. I-au luat la țintă ca pe indianii sălbatici odinioară eu ropenii sălbatici.

Pe Ioan Gonț l'au pușcat dincolo de gard; din caracterul ranei, reiese că l'au pușcat ca odinioară pe timpul vânătorii de oameni. (Sgomot). O viață de om cred că prețuește atâta, ca să nu lăr-muiți.

In ziua alegerii dimineața a venit un cortăș la mine din Remetea-Chioar, plângându-se, că le-au luat biletele de legitimație. (Zgomot, președintele sună). L-am întrebat pe arândășul Hirsch, că de ce le ia biletele? Mi-a răspuns, că el e «persoană oficioasă», căci el e cortășul contelui. L-am întrebat cine i-a dat puterea? Mi-a răspuns, că pretorele. Ajungând alegătorii la Șomcuta, au străbătut cu greu la locul destinat pentru alegătorii mei. Atunci însă președintele alegerii a avut minunata idee, de-a căută, dacă n'are cumva arme la ei alegătorii mei? A dat ordin la doi oameni să-i caute pe cei două mii de alegători. Au căutat prin străiți, prin buzunare și prin cisme după cuțițe, revolve și dinamită, de cari Români ar purtă totdeauna. Și au găsit nevinovate pipe și bețișoare de curățit pipa; în lipsă de alte arme le-au confiscat pe acestea.

De ce-o fi fost nevoie de această dispoziție? Pentru că în timpul acesta i-au ținut împresurați cu jendarmi. Vă puteți închipui cât a ținut cercetarea aceasta. N'au cruțat nici pe preoții noștri: singură bănuiala, că preoții noștri poartă arme ucigașe, e o insultă gravă. (Zgomot).

În zadar am cerut noi să caute mai mulți deodată, au rămas tot numai acei doi: a ținut cercetarea dela 8 până la 2 după prânz.

În timpul acesta nu le-am putut da nici mâncare, nici beutură; căci planul era să-i silească prin foame și sete să dezerteze. Obicinuiți să ziceți, că alegătorii noștri își vând votul, că vătează cu candidații partidului național numai influența de agitatori fără suflet.

Ei bine! o spun cu mândrie, că acești alegători au răbdat până după prânza. N'au mâncat n'au beut nimica, de dimineața până seara la a ore, dar au stat neclintii.

Când s'au convins autoritățile, că nici aceasta n'ajută nimic, au cercat altceva. Veniau bieții alegători la mine și se plâneau, că nu-și pot împlini trebuințele trupesti. (Ilaritate la stânga și la mijloc). Nu-i de ris nimica. Au răbdat bieții oameni până la 11 rugându-mă să iau dispoziții. Am rugat jandarmeria să delătore cordonul și să lase liber stoborul. Aceștia nu m'au ascultat. Am apelat la locotenent-colonelul miliției. Acesta a poruncit să libereze cordonul. Acela a răspuns că nu se poate. La întrebarea locotenent-colonelului că »de ce?« acesta i-a răspuns: Să-și satisfacă între ei trebuințele trupesti. Atunci locotenent-colonelul a zis: »D-Voastră tratați pe acești oameni mai rău decât pe vite.« Nevoind sublocotenentul jandarmilor să delătore stoborul nici la noul ordin al locotenent-colonelului, zicând, că e grădina contelui, locotenent-colonelul a deschis grădina pe responsabilitatea proprie. Numai astfel au putut alegătorii mei să-și satisfacă cerințele naturale ale trupului.

Președintele: (sunând) Rog pe dl deputat de a vorbi mai pe scurt.

Să zice că armata comună ne-a părtinit. Am citat cazul de mai sus spre a vă arăta felul cum ne-a părtinit. Ceea ce a făcut colonelul a fost un lucru omenesc pe care trebuie să-l facă și pe care l-a poruncit și simțirea omenească. Mai luați în seamă, că atunci când au început să examineze pe alegătorii mei, jandarmii îi loveau cu picioarele, îi bușeau, îi batjocureau numindu-i Valahi (Sgomot în stânga, președintele sună) Aceasta a fost puterea jandarmeriei care se află supt comanda ungurească, iar armata cealaltă cea comună s'a purtat în mod obiectiv. (Sgomot în stânga și în centru). Nu noi o spunem, ci vă rog să întrebați poporul! Poporul nu se încrede decât armatei comune... (Sgomot în stânga estremă).

Eitner Zsigmond: Du-te în Viena, dacă vorbești așa.

Dr. Alex. Vaida-Voevod... pentru că jandarmii îl tratează în mod brutal! Dacă voiți ca poporul nostru să îndrăgostească limba de comandă ungurească, atunci vă rog să dați instrucția jandarmilor ca să cinstească poporul. (Aplauze vii pe băncile naționalităților) pentru că poporul să aibă încrederea în armata în care să comandă ungurește.

Kun Árpád: Poporul are încredere, dar Dv. nu aveți. (Sgomot. Președintele sună).

Dr. Alex. Vaida-Voevod: Ce s'a întâmplat în colegiul electoral dela Cărășău?

Președintele (sună): Departe de mine de a limita libertatea cuvântului; dar având în vedere că timpul a înaintat, rog pe dl deputat de a vorbi strict la obiect, de a adresă interpelarea propriei zisă și de a omite orice amănunt de prisos (Aplauze).

Dr. Alex. Vaida-Voevod. Privitor la alegerea dela Cărășău voi da datele fără vre-un comentariu. În comuna Amaț Români și Ungurii au trăit din timpuri vechi în buna înțelegere. Acuma însă venind dela alegeri, alegătorii unguri au năvălit asupra Românilor cari dormeau. Întai au voit să omoare pe »papa valah« cum ziceau, negăsindu-l l-au chemat pe locuitorul Palincaș afară și l-au lovit cu ciomegele în cap încât a murit. Tot astfel au omorât încă pe un om. (Sgomot și strigăte: Ce a-ți făcut cu Gabányi?)

O voace din stânga: Un caz de toate zilele.

Dr. Alexandru Vaida-Voevod: Să poate că D-tale ca preot catolic îți pare lucru de toate zi-

lele, dar pe mine ca Român, ca om și ca medic nu mă lasă nepăsător. (Zgomot. Președintele sună). A mai fost ucis alegătorul Covaci iar alții răniți și stâlciți. Jandarmii lipseau. Apoi ei au adus pe preotul Ioan Ardeleanu cu forța jandarmilor din Töke-Terebes. Aceasta s'a făcut cu o persoană bisericească.

Îmi amintesc, dl-or, că s'a mai întâmplat în țara noastră și altora, și lui Deák Ferencz că a câștigat un mandat pătat cu sânge. Dar să știe că el și-a dat demisia din acest mandat. Nu voiesc să zic, că aceste vărsări de sânge le-au pus la cale direct guvernamentalii, ca contra-candidații ai candidaților români, dar ori și cum prezentăm lucrul, mandatul contra candidatului meu, contele Teleki Pál, e pătat cu sânge și dacă mai este o scânteie din duhul înălțat al lui Deák Ferencz, aștept că să-și dea demisia din acest mandat. (Aprobări zgomotoase pe băncile naționalităților). Dlor totdeauna ni să face învinuirea că ațâțăm. (Strigăte: Cu drept cuvânt! Președintele sună). Vă întreb deci dacă să poate chema agitație când invocăm duhul lui Deák Ferencz?

Tutsak Sándor. Afară de parlament nu vorbiți de duhul lui Deák Ferencz!

Cunoaștem pasărea pe peană! (Sgomot. Președintele sună).

Dr. Alex. Vaida Voevod: Vă rog să mă lăsați să vorbesc. Vorbesc pentru întâia oară în viața mea ungurește. Îl rog pe dl contracandidat care a primit acest mandat sângeros să spună aici în fața camerei dacă am ațâțat? Dacă se va putea dovedi cazul cel mai mic, îmi dau demisia! (Mare sgomot. Președintele sună. O voce din stânga: Ați dat băntură. Strigăte de pe băncile naționalităților: Nu-i drept!) Noi nu am învins cu bani și cu rachiu, ci cu însuflețirea, credința și convingerea poporului românesc. (Aprobări la naționalități. Mare sgomot în stânga.)

Okolicsányi László: Nebuniți poporul!

Dr. Alexandru Vaida-Voevod. Aud iarăși că preoții noștri agită. Trebuie să știți, că poporul nostru este convins și votează din convingere, pentru că a suferit ca de un blăstăm timp de sute de ani... (Mare sgomot. Strigăte: La ordine!)

Președintele: Rog pe dl orator de-a vorbi la obiect.

Szmrecsányi György: Te rog dle președinte, să-l chemi la ordine! A zis că poporul românesc suferă de sute de ani în Ungaria. (Sgomot. Președintele sună).

Dr. Alex. Vaida-Voevod: Interpelarea este aceasta. (Citește:) Intepelare în chestiunea abuzurilor dela câte-va colegii electorale din comitatul Sătmarului și Sălăgiului.

Cătră d-nii ministrii de interne și de honvezime.

I) 1. Are cunoștință dl ministru de interne că la alegerile generale trecute dela Cehul-Sălăgiului, dela Șomcuta-mare și Cărășău, organele administrației trecând peste cercul lor de competență, și împotriva legii au înrăurit în mod necuviincios rezultatul alegerii?

2. Dacă are cunoștință, întreb dacă este dispus să ancheteze cazul pentru a afla adevărul și de a lua dispozițiile trebuitoare pentru a pedepsi pe provocanți.

II. 1. Are dl ministru de interne cunoștință că în colegiul electoral dela Cehul-Sălăgiului niște făptași necunoscuți au ucis pe preotul din Madoș Dumitru Pop, și pe încă un alegător? și dacă are cunoștință

2) este dispus dl ministru de interne ce de acord comun cu dl ministru de justiție să cerceteze după autorul moral și cel material al crimei și să preîntimpine pe viitor astfel de crime politice printr'o pedeapsă cât mai aspră?

III. 1. Are dl ministru de interne cunoștință că preotul comunei Amaț, Dr. Ioan Ardeleanu a fost escortat prin jandarmi, maltratată prin organele oficiale și a fost înzultat fără nici un motiv în demnitatea și libertatea sa personală?

2) dacă are cunoștință, ce demersuri va face în interesul preotului și pentru a preîntimpina pe viitor astfel de fapte?

IV. 1. Are cunoștință dl ministru de interne că în comuna Amaț unde românii cu ungurii au trăit în bună înțelegere făptași necunoscuți au instrigat pe unguri ca să omoare pe români (Gheorghe Coaci, Ioan Suta și Iosif Dragoș) și mulți au fost răniți?

2) dacă are cunoștință, este el dispus ca în

comun acord cu ministrul de justiție să ia măsuri ca vinovații să nu să facă scăpați într'adină și să-și primească pedeapsa meritată?

V. 1. Are cunoștință dl ministru de interne că cu toate că românii nu au dat cel mai mic motiv la amestecul organelor oficiale și nu au comis nici o crimă politică, totuși jandarmii și unii unguri agitați au ucis pe mulți români?

2) dacă are cunoștință, este dl ministru dispus de-a dezminți acele calomnii la adresa Românilor, ca a exercitat teroare în contra ordinii publice?

VI. 1. Are cunoștință dl ministru de interne că în comuna Amaț siguranța românilor este prămejdă prin locuitorii unguri și că cu toate acestea până acuma nici un jandarm nu a fost comănduit acolo pentru garantarea siguranței publice?

2) dacă are cunoștință, este dispus de-a lua aceleași măsuri pe cari obicinuește a le lua în cazuri de pretinsă primejdie a ungarilor?

VII. 1. Are cunoștință dl ministru de honvezime că în colegiile electorale dela Cehul-Sălăgiului, Șomcuta-mare și Cărășău jandarmii au terorizat în mod nemai pomenit de brutal în contra candidaților naționaliști, căicându-și menirea și în mod flagrant au lucrat în interesul candidatului guvernului și din cauza procedurii ei ilegal și contrar regulamentului a fost în neînțelegere continuă cu armata comună?

2) și dacă are cunoștință are de gând să ia măsurile necesare pentru restabilirea încrederii generale cătră puterea armată?

VIII. 1. Are cunoștință dl ministru de honvezime că în comuna Corina jandarmeria a pușcat asupra poporului pacinic omorînd fără nici un motiv pe Costan Pop și pe Ioan Honț și răniind grav pe Zaharie Pop, Costan Berț și Ioan Costin necunoscând limba poporului și neputându-se înțelege cu el.

2) dacă are cunoștință, are de gând să ia dispozițiile necesare de a pedepsi pe vinovați și de a comăndu în ținuturile românești astfel de jandarmi, cari cunosc limba poporului?

Președintele: Conform paragrafului 205 din regulamentul camerei, interpelarea se va predă dlor ministri de honvezi și de interne.

—o—

Vorbirea dlui Dr. Teodor Mihali.

Onorată Cameră! Dați-mi voie să desvolt în numele partidului meu punctul nostru de vedere față de proiectul de indemnitate.

Noi credem, că acordarea indemnității e o chestie de încredere. Astfel a fost privită și întrecut. Ne având noi încredere în guvern, e natural, că nu-i putem vota proiectul de indemnitate (aprobări la naționaliști). Cauza principală, pentru neîncrederea noastră e faptul, că în programul dlui ministru-președinte nu se amintește nimic de desiegarea chestiei naționalităților.

B-Kubik: Nu e actuală (sgomot).

Dr. Teodor Mihali. Deslegarea chestiei naționalităților a fost, este și va fi actuală totdeauna. (Aprobări la naționaliști). Necesitatea deslegării chestiei de naționalitate au dovedit-o evenimentele și criza constituțională din trecut. Ar fi natural, ca cei mai tari să facă începutul. Dar n'a fost așa. L'am făcut noi, arătându-ne și în modul acesta loialitatea, și am rugat guvernul să ne asculte plângerile și să binevoiască a le sana. Sunt foarte mulțămitor On. dl ministru-președinte, că guvernul ne-a ascultat plângerile. Și eu am avut onoarea de a lua parte la acea conferință, dela care cei doi metropoliți ai bisericelor noastre, cari încă am fost de față, s'au întors mai ușurați, căci vedeau în această apropiere semnul unui timp mai bun. Căci situația lor, On. Cameră, e una dintre cele mai dificile. Pe de-o parte guvernul așteaptă dela ei servicii, de altă parte cere dela ei poporul luminat pe deplin, validitatea drepturilor lui. Astfel de multe ori ei ajung între două pietrii de moară: dacă fac pe placul guvernului, ajung în conflict cu poporul, și întors, dacă apără drepturile poporului, îi atacă guvernul. (Aprobări la naționaliști).

Aceasta-i poziția și a preoțimeii noastre, și regretăm, că guvernul și mai ales ministrul de interne se află în greșita convingere, că preoțimea noastră a agitat la alegeri și că ea agită în general. Nu-i adevărat, asta nu e decât o calumnie ordinară (mare sgomot la kossuhiști, aprobări la naționaliști).

Ludovic Hentaller: Țineți gura, mă!

Dr. Teodor Mihali: Adevărul e contrarul. Poporul, ne mai putând suportă starea actuală, elinde dela preot să-i stea în frunte. O dovadă o mulțime de cazuri, nu unul. Poporul a chis biserica dinaintea acelor preoți, cari nu au în fruntea lor. Ce să facă preoții? Pe deoarte îi amenință guvernul că le ia ajutorul de at, de altă parte poporul îi scoate din biserică, că nu i-au în mână conducerea lui.

Dlor! stăm în fața unui lucru foarte serios și ire trebuie bine chibzuit. Căci biserica noastră făcut în trecut, face și astăzi mare serviciu atului și vrea să facă și în viitor. Rolul cel mare ce-l are biserica, moralitatea și religia noastră la susținerea ordinii, nu-l poate umplea statul și jendarmeria, fie ea cât de multă. (Aprobări vii naționaliști).

În conferința de care am amintit s'a vorbit de multe feluri de gravamine, punerea cărora în discuție a aprobat-o și a recunoscut necesitatea anarilor și dl ministru de comerț. Ba chiar a amintit astfel de plângeri îndreptățite, administrative și judiciare, pe cari noi înșine le uiserăm. Li mulțămesc și aici pentru aceasta; și-i mulțămesc și pentru exclamația sa făcută când am adus la cunoștință, că noi am ajuns până acolo, că din cauza ordinațiilor ministerului constituțional e este imposibil cateheților ostri a predă în libertate chiar și învățăturile religiei. »Nu se poate ca într'un stat liber cetățeni liberi să fie opriți a predă învățăturile religiei lor în limba lor și a se rugă lui Dumnezeu după convingerea lor«, a exclamat dl ministru. I-am mulțămesc și atunci, îi sunt recunoscător pentru această declarație loială, pentru recunoașterea acestui gravamen. Constat însă cu regret, că ordinațiunea referitoare la acestea a ministerului ilegal, e și azi în vigoare, cu toate că toate celelalte ordinațiuni ale aceluia, au fost invalidate. Cum voiți să avem încredere în un guvern, care recunoaște dreptatea plângerilor noastre, care recunoaște ilegalitatea ordinațiilor din chestiune care le menține și mai departe?

On. Camera! Trecutul ne adverește cu prisos, că unele guverne s'au folosit de chestia naționalităților, ca de un mumus, pentru ajungerea scopurilor sale proprii; a fost — putem zice — totdeauna un cal de bătaie al guvernelor.

Vă putem înșiră cazuri dela Coloman Tisza până astăzi. Amintesc numai, că astfel au înscelat vestitul proces al Memorandului la Cluj, chiar și vremea, când a fost trecut prin cameră proiectul legilor bisericești. Iar guvernul ilegal și parlamentar demisionat mai deunăzi, văzând că i s'a infundat, a scornit, că Românii din Ardeal s'au răsculat. (Sgomot).

Imi aduc aminte, că chiar sosisem la Arad de a o adunare populară. M'am îngrozit de mișcarea am văzut-o aici. Am întrebat unde pleacă; mi-au răspuns, că pleacă la munți, unde a izbucnit revoluția. Am socotit de datoria mea dimpreună cu colegii mei de a declara, că asta-i o calomnie mișlească. Am trimis telegrame la foi. Ba am venit chiar la dl ministru-președinte Fehérváry, pe care nu-l acuz că ar fi știut de această afacere dar avem dovezi că a fost aranjată de ceilalți colegi ai dânsului. Am arătat lucrurile ministrului președinte spunându-i că poate fi liniștit căci poporul nostru îi pacinic, liniștit și evlavios și nu s'omblă cu nici un fel de gând revoluționar, i-am spus că dacă provocările vor urmă, nu mai garantăm pentru el. (Mișcare).

Ugron Gábor: Lasă că garantăm noi! (Sgomot, președintele sună).

Dr. Teodor Mihali: Noi nu amenințăm. Noi am venit aici ca oameni serioși, după multă chibzuită, pentru a apăra drepturile poporului nostru. Vă aducem la cunoștință numai plângerile noastre îndreptățite și adevărate și sperăm, că să vor afla între on. deputați și oameni obiectivi (mișcare) cari le vor ști aprecia.

Pe timpul alegerilor trecute guvernul a declarat, că vor fi alegeri libere, și ne-am înțeles în principiu să încheiem pact în unele cercuri cu factorii competenți din comitat. (Contraziceri în stânga, intreruperi la naționaliști). Eu m'am ținut de această hotărâre și ajungând la Cluj, am voit să vorbesc cu comitele despre aceasta, dar el nici n'a vrut să stea de vorbă. Nici el nici guvernul. (Sgomot. Intreruperi. Bine a făcut!)

Dvoastră nici n'aveți idee ce volnicii, ce brutalități se fac la alegeri în cercurile locuite de naționalități. (Sgomot și aprobări la naționaliști). Cu toate că vă putem dovedi cu martori că

poporul nostru a venit la alegere treaz și în cea mai mare ordine. Mulți nici n'au crezut, că suntem în stare a aduce pe alegători la alegere în așa ordine.

On. Camera! Tare mi-e teamă, că și guvernul actual, pe membrii căruia îi stimez foarte mult, să înțelege ca persoane, tare mi-e teamă, că se va lua și el pe urma guvernelor anterioare, privind chestia naționalităților drept cal de bătaie. Cel puțin începutul e astfel. Căci au trecut deja alegerile. Noi am venit în ordine și tăcuți și i-am declarat în graiu viu dlui ministru, că noi voim să muncim serios în parlament. Iar D-Voastră cum ne-ați primit? Ne-ați făcut trădători și agitatari, cu toate că n'o puteți dovedi cu nimic. Aveți documente factice de trădare? E compatibil cu demnitatea camerei... (Zgomot mare în stânga. Intreruperi: O ho, nu da lecții președintelui).

Președintele sună: Vă rog dle deputat, nu vorbiți în tonul acesta, care ar fi îndreptățit numai dacă eu nu mi-aș fi făcut datoria. Eu însă am apostrofat momentan pe deputatul, care a zis cuvântul »trădător de patrie« și am declarat, că l'aș chema la ordine, dacă aș ști cine a fost.

O voce: A fost Rákovsky.
Zboray Miklós: Eară insinuați? (Sgomot)
Președintele: Vă rog deci să nu criticați demnitatea camerei. Pofțiți și urmați.

Dr. Teodor Mihali: Iau cu stimă la cunoștință cuvântul dlui președinte și scuzați, că m'au răpit sentimentele pe o clipă. Sunt om și eu și la urma urmelor aceste atacuri s'au întâmplat chiar în zilele acestea.

On. Camera! Rog cu această ocaziune cu toată insistența pe guvern să nu să ia pe urmele guvernului anterior. Iară pentru cazul că totuși va face-o, imi iau voe a-i aduce la cunoștință, că în acest secol luminat nu mai e cu putință a speria popoarele țării cu o ciuhă.

Noi, luptând pentru apărarea drepturilor și intereselor poporului, stăm mai sus ca guvernul, vedem apropiindu-să timpul când noi naționalitățile vom lupta împreună, umăr la umăr cu maghiarii pentru drepturile și gloria popoarelor țării.

Noi știm foarte bine, că și poporul maghiar suferă ca și al nostru; și facem deosebire între guvern și funcționarii săi și între națiunea maghiară. Obiecțiunile noastre sunt contra guvernului și oamenilor săi, iar nu contra națiunii maghiare, nație cu care împreună voim să trăim și să înaintăm. Noi protestăm în numele naționalităților — și cred că și poporul unguresc aprobă această protestare — contra guvernelor, respective contra funcționarilor supuși lui, cari strică armonia, pacea și frățietatea dintre noi. (Aprobări la naționaliști, sgomot mare la kossuthiști, Președintele sună).

On. Camera! A doua cauză pentru care nu putem votă încredere guvernului e faptul, că nu s'a exprimat hotărât despre sufragiu universal. Era cu atât mai mare trebuință de o declarație hotărâtă, pentru că s'a interpretat în diferite chipuri atât de bărbați politici, cât și de ziare, expresia întrebuintată de dl ministru în vorbirea-i de program, ca alegător să fie, cel ce-i »persoană cvalificată«. Noi suntem de convingerea, — și așa pretinde natura sufragiului universal — că fiecare cetățean maiorean, întreg la minte și cu viață nepătăntă trebuie să aibă drept de vot. (Aprobări vii la naționaliști).

A legă dreptul de vot de o cvalificație oarecare, de exemplu de a-l face dependent de știința cetitului și scrisului, o astfel de eschidere a majorității cetățenilor nu e justă până când guvernul nu să va îngriji și nu va da ocaziune poporului să învețe să scrie și să cetească (aprobări la naționaliști și în dreapta la democrați). Eu protestez în numele claselor de jos ale poporului, fără deosebire de naționalitate și de confesiune, contra unui asemenea proiect, care eventual să va aduce înaintea noastră (aprobări, mișcare la stânga. Sgomot). Guvernul ușor ne-ar fi putut spulberă îndoiala, dacă ar fi înaintat și proiectul acesta de lege împreună cu grămada celorlalte proiecte. În cazul acesta ne-ar fi perit orice temere.

Și ce a făcut guvernului? A înaintat proiectele de lege, în cari cere dela noi dare și armată, dar a amănat proiectele de lege prin cari ar trebui să dea drepturi poporului. *Noi jertfim bucurossânge și bani pe altarul patriei, dar cerem și drepturile, ce-i compet poporului.* (Aprobări la naționaliști, sgomot la kossuthiști). Astăzi așa să

exerciază drepturile, că poporul e nevoit să emigreze, astfel ca azi mâne nu-i va mai putea cuprinde nici America.

De să va continua sistemul de azi de a guvernă, în curând o să ne rămâie țara pustie. Statistica ne arată foarte bine cât de rău stăm în privința aceasta.

Nu întru de o camdată în amănunte dar voi aveă ocazie pentru aceasta la discuția asupra bugetului.

Un alt motiv de neîncredere față de guvern este faptul că cu tot programul său administrativ atât de frumos și cu toate că de o lună și jumătate se află la cărmă, totuși se face o adevărată campanie. (Așa-i! pe băncile naționalităților) mai ales în colegiile electorale ale naționalităților brutalitățile și teroarea urmează înainte. Dacă stările acestea vor mai dăinui, poporul necum să fie în stare de-a plăti dările, va fi nevoit să plece în America. (O voce din dreaptă: Pofțiți, vă rog!) Ba nu pofțim, dle, căci ne-am născut aici și vom trăi aici, căci aici trebuie să trăim și să murim. (Mișcare și Sgomot).

Președintele: Vă rog să fiți liniștiți.
Dr. Teodor Mihali: Domnilor deputați! Văzând că se manifestă unele îndoeli în aserțiunile mele, însemn că din întâmplare am adus câteva documente cu cari vă voi dovedi ceiace s'a întâmplat în colegiul meu electoral.

Iată bunăoară un certificat liberat în timpul alegerilor de cătră Veress István, suprefectul de Ileanda-mare. Cetesc (Cetește): »Certificat dat lui Simon Gyula, domiciliat în Dej, prin care este autorizat de-a controlă agitațiile din oricare comună a colegiului electoral și de a-mi adresă mie raporturi sau de a-le denunța la autoritatea comunală. (Sgomot).«

Acest Simon Gyula nu locuește în colegiul electoral de Ileanda-mare, ci este un individ decăzut din Dej care a fost trimis cu alți 40 de soți în cerc ca să alunge și să ciomăgească pe alegători. Poporul cunoaște pe domni aceștia supt denumirea de ciomăgași (botosok). Dacă doriți, vă citesc și denunțul făcut de mine contra lor (Protestări, Sgomot.) Tocmai fiindcă doreați cazuri și fapte pozitive citez cazul acesta.

Iată ordonanța cu numărul 1412 publicată în 5 Mai 1906 de fibirăul de Ileanda-mare, prin care el ordonă ca supt pedeapsa execuției să se dea jos toate gardurile din cerc. (Strigăte: »Asta-i de domeniul dreptului privat!«)

Da este de domeniul dreptului privat, dar cum puteți cere poporului să-și dea tot ce agonisește advocaților. Fibirăul doară este menit să apere drepturile poporului și nu să-l stoarcă și să-l sărăciască. (Aplauze în centru). Și poporul să umble tocmai atunci la judecări, când timpul lui este mai scump, când bucatele cresc și când țăranul așteaptă timpul secerișului.

Am făcut socoteala cu experți că dacă ordonanța asta se va execută în tot cercul se va face celor interesați o pagubă de 250,000 de coroane. Același fibirău a violat în multe cazuri libertatea individuală a cetățenilor punând pe notari să-i facă raporturi fictive și dând pe urmă ordin jandarmilor ca respectivii oameni să fie imediat arestați și aduși în fața lui. Firește că ne-fiind nici un motiv de a-i aresta el i-a ascultat și pe urmă i-a liberat. Dar dlor să ne însușim cauza acestor oameni. Și țăranul este om, ca oricare altul. Dacă jandarmul ne va aresta și ne va escortă prin câte 2—3 comune, cum ne va cădea aceasta. Întreb dacă mai putem să suferim ca administrația să trateze poporul într'un mod atât de brutal? (Sgomot). Iată domnilor am vrut să dovedesc cum este administrația în Ungaria, am voit să vă arăt cum s'ar schimbă împrejurările, dacă am vedeă pe autoritățile administrative tratând pe poporul cinstit, apărându-l și nu socotindu-l egal cu câinii. (Aplauze pe băncile naționalităților).

Același fibirău... (Zgomot).
Președintele: Vă rog dlor să fiți liniștiți: Continuați, vă rog. (S'auzim, s'auzim!)

Dr. Teodor Mihali: același fibirău a început o anchetă oficioasă pentru a constată dacă chiriile plătite de mine la alegeri au fost conforme legii. Nu am și nu am putut aveă nimica în-contra acestui lucru. Să poftească a-mi dovedi, că nu au fost conforme legii și voiu ști să răspund. Dar dlor, când fibirăul face anchete el merge cu câte 2 jandarmi, și cu încă un om al contra-candidatului pe care-l dă drept procuror, și citând imediat oameni la sine, îi ține de di-

mineața până seara acolo, îi escortează cu jandarmii, atunci aceasta, dlor este abuz de puterea oficială.

Dacă am citat cazurile acestea, le-am citat pentru că goana asta s'a pornit în toate colegiile electorale de-ale naționalităților.

Rog deci pe onor. guvern, și mai ales pe dl ministru de interne să binevoiască a se informa și a proceda în mod energic în contra acestor abuzuri oficiale ale autorităților administrative. (Aplauze vii pe băncile națion. Kubik Béla face mai multe întreruperi, Zgomot).

Președintele: (sunând). Vă rog să fiți liniștiți. Rog pe dl deputat Kubik de a nu mai întrerupe pe orator. (S'auzim, s'auzim).

Dr. Teodor Mihali. Dlor deputați, odinioară în timpurile vechi și bune

Hentaller Lajos: Pe când trăia Adam și Eva? (Zgomot, mișcare).

Dr. Teodor Mihali... când circulația nu era atât de leznicioasă ca azi, bărbații conducători și regii au călătorit prin țară incognito ca să cunoască soarta locuitorilor. Cât de comot călătoresc dnii ministri. Ce-i azi un drum dela Buda-pesta la ori care punct îndepărtat din țară?

Rog pe dl ministru de interne de a se convinge personal de aceste rele și dacă va găsi că le-am mărit cu un singur cuvânt, voiu scoate consecințele, dându-mi demisia din calitatea mea de deputat. (Aplauze).

Dar, dlor, cărmuitorii și ministrii de azi, nu se informează singuri despre stările din țară, ci după-cum am citit în foi, ministrul de interne a ordonat anchetă pentru a dizolva asociația muncitorilor, pentru a stabili cine a atârnat poporul. Unde și pe ce cale merg astfel de anchete? Ele merg la fișpan, pe urmă la viceșpan, iar aceasta îl însărcinează pe fibirău cu anchetarea cazului. (Mișcare).

Deci trei indivizi fac raportul despre împrejurările din cerc. Ei fac raportul după propria lor concepție (Protestări în stânga). Iar dacă dl ministru merge la fața locului, aceasta să știe dinainte. El este primit cu alaiu, cu discursuri, se dau banchete, toți funcționarii îl înconjură, toți vor să-i strângă mâna, pentru a-și face o leacă de protecție pentru cutare funcție. Iar ministru ce va vedea? Nimica! El nu are idee de durerile și suferințele poporului. (Are dreptate, Așa-i! în centru). Iar fiindcă mi-se contestă aceste lucruri mie, care de 20 de ani de muncă nu am spus lucruri neadevărate, regret și mă umple de deznădejde faptul, că cuvintele mele sunt puse în îndoială. În zadar am spus că la alegerile din anul trecut am fost lângă Gheorghe Pop, când a fost lovit în cap, l-am rugat pe ministrul de interne ca să trimită armată și să facă ordine, el a rămas nemișcat.

De aceea promiteți înzadar în programul DV. că veți înălța puterea și nivelul moral al administrației. Lefurile și așa sunt din cale afară mari, poporul nu mai dovedește să le plătească și funcționarii nu le merită. În zadar făgăduiți îmbunătățiri, căci câtă vreme se întâmplă astfel de lucruri sub guvernul acesta, nu putem avea încredere în el. Trecând la cărmuirea justiției, însemn pe scurt că s'a introdus procedura verbală și imediată.

Intreb însă pentrue judecătorul care ar trebui să se înțeleagă verbal cu părțile, nu cunoaște și nu are habar de limba lor? Acesta-i caraghios, căci, dacă introduceți procedura verbală, dl ministru de justiție trebuie să se îngrijească ca în ținuturile naționalităților să se numească judecători cari cunosc limba poporului. (Așa-i! Aplauze pe băncile naționalităților.) Am văzut sute de cazuri când a trebuit să se cheme servitorul pentru a traduce depunerile părților. (Sgomot în centru).

Președintele: Rog pe dl deputat Kubik Béla de-a nu mai întrerupe pe orator, în caz contrar voi fi nevoit să procedez în contra lui după regulamentul camerei. (Aplauze).

Dr. Teodor Mihali: Nu vreau să mai insist, dar' aș mai putea citi sute de cazuri. Imi rezerv dreptul de a mai vorbi despre aceasta la discuția bugetului.

Doresc să mai arat un singur lucru, faptul că la noi nici azi principiul egalității de drept nu a fost pus în lucrare (mișcare) pe nici un teren, nici măcar pe terenul sarcinilor publice, măcar că legile dela 1848 o spun apriat. Socot că trebuie să punem și darea suplimentară comunală în rândul sarcinilor publice.

Cu ce drept au ajuns însă guvernele să declare că nu trebuie plătite dări după capitalurile depuse la casele de păstrare? Această-i o lege care lovește în principiul egalității de drepturi. Dar funcționarii și ofițerii plătesc oare dare suplimentară comunală?

Dv. dlor spuneți că interesul țării cere caei, să nu plătească dări. Aceasta sună frumos și sunteți aclamați când le spuneți, în realitate însă dv. nu faceți nimica pentru dezvoltarea orașelor și a comunelor. Dinpotrivă nedreptățiți comunele, căci darea comunală suplimentară le ruinează. Oare nu-i ironia sorții, că funcționarul, ofițerul și capitalistul -- nu poștește nimica pentru aleile și parcurile și grădinele publice pe cari le face orașele cu mari cheltueli, dar să plimbă pe el făcând luxul și părăzile, în vreme-ce micul proprietar și meseriaș plătește darea? (Sgomot). Aceasta, ce-i drept, decurge din lege dar este o lege nedreaptă și trebuie schimbată (*Aplauze pe băncile națion.*).

Tot astfel este și cu darea de consum. Ce fel de dreptate este ca săracul care obosit de munca zilei bea o sticlă, de bere plătește aceeași dare de consum ca bogatul și boerul pentru o sticlă de șampanie băută la chefuri. (Aplauze pe băncile naționale).

Domnilor deputați! Imi sfîrșesc cuvântare și rog pe dl președinte al conziliului, care are un talent financiar deosebit și cu care nu vreau să mă măsoar, să binevoiască a avea în vedere aceste fapte scoase din viață. Il rog în aceeași vreme de a nu-mi lua în nume de rău aceste observații, căci noi nu am venit aici ca să ținem discursuri academice sau ca să ne certăm, ci ca să arătăm neajunsurile și relele vieții de toate zilele.

Din cauzele acestea arătate de mine nu primesc proiectul de lege de indemnitate. (Ovațiuni și aplauze pe băncile naționalităților).

De peste săptămână.

— **Liga persoană morală și juridică.** Din București primim înveselitoarea știre că în ședința de Sâmbătă Camera a votat în unanimitate proiectul de lege, prezentat de dl ministru M. Vlădescu (fost președinte al Ligei), prin care Liga este recunoscută ca persoană morală și juridică.

† **Florian cavalier de Porcius.** Bătrânul academician și distins botanist Florian cav. de Porcius a repausat Mercuri în 30 Maiu orele 6 dimineața în Rodna-veche. Inmormântarea a avut loc Vineri în 1 Iunie a. c. Academia Română, al cărei membru era, a arborat drapelul negru și a însărcinat pe un membru al său a o reprezenta la înmormântare.

Iată câteva date biografice ale regretatului bărbat:

Florian Porcius s'a născut la 28 August 1816 în Rodna-veche și și-a făcut studiile la școala militară din Năsăud, apoi la gimnaziile din Blaj și Cluj.

Comanda regimentului 2 de graniță l-a trimis la 1844 în Viena spre a studia pedagogia superioară. În același timp a frecventat la universitate și cursuri de botanică și economia rurală.

Porcius întorcându-se dela studii a fost numit învățător la școala primară din Zagra, apoi la școala militară din Năsăud. După revoluție a purtat diferite funcțiuni administrative ca: pretore, asesor și apoi vice-căpitan al districtului Năsăud. La 1887 trecu la penzie.

Porcius s'a ocupat mult cu botanica, descoperind specii și varietăți nouă de plante, dintre cari următoarele poartă numele lui în știința botanică: *Draba carinthiaca var. Porciusii Stur.*; *Festuca Porcii*; *Hieracium Porcii*; *Thymus Porcii*. A colaborat la Flora Dobrogei a doctorului Brândză. Titlul de cavalier îl purta dela 1871, când M. Sa l-a decorat cu ordinul «Coroana de fer» cl. III, cu care se știe, că mai înainte era împreunat și titlul de cavalier.

Fie-i țărâna ușoară!

— **Un milion de emigranți.** În anul trecut au imigrat în America peste un milion de oameni. Austro-Ungaria și-a dat prețiosul concurs cu

275.693 de suflete. În privința asta a ajuns mul record în întreagă Europa. Ungaria singura a dat 163 de mii! Cele mai eclatante efecte «ideii de stat maghiar»; ideie, care servește la pagatorilor ei botezați și nebotezați la îmbogățire și belșug nemeritat, iară pe popor fără deose de rassă îl duce la sapă de lemn.

In atenția deputaților noștri. Becicherecul-Mare ni se scrie:

«Cercetarea criminală în contra chipului a ajuns la mandat contele Karácsonyi decu deja. Azi în 1 Iunie am fost ascultat ca pâr și încă 6 alegători din Neuzina Sârbească și birtaș d'acolo. Fasionările de până acum s'au grave, ele dovedesc abuzuri mari.

«Altfel judele de instrucție dela tribunalul Becicherec nu prea e legat la ochi făcând cetarea: nu vroiește să ieie în scris toate spunem contra stăpânirii. Fac arătare azi la Ta în contra sa.

«Jandarmeria din Sarcia a umblat la 31 M seara pe la fiecare dintre cei 6 alegători ascuțați a doua zi. Oare dl jude investigator a secretul jandarmilor, să facă spaimă oamenilor chemați ca martori? *Iosif Nestorovici.*

«Scrisoarea o ținem la dispoziția deputaților noștri, pe cari îi rugăm să facă interpelare, se știe odată că nici o blăstămăție nu se poate comite împotriva Românilor fără a fi arătată Dietă, s-o știe țara și lumea!

— **Decorat.** Cu privilegiul serbărilor bilare din București, M. Sa Regele Carol a decorat pe dl Ioan Cionca, institutor micilor prinți, cu ordinul «Steaua României» în gradul de cavalier. Sincerile noastre felicitări.

— **Victimă al alegerilor.** Cel puțin așa înfățișează «Temesvári Hirlap» pe jandarm Barabás András, căruia i-s'a rupt o vână în mână și așa atâta i-a curs sângele, până a murit... Iar vâna i-s'a rupt în opintirea mare ce a avut-o scurând dintr'un canal de lângă Caransebeș p'un român gras și mare pe care alegătorii naționali l-au aruncat în apă deoarece n'a votat cu steagul național... Păcat că nu spune numele acestui vrednic!

Mai scriu că la Mehadica a ars la casa tuturor celor 8 Români cari n'au votat cu steagul național.

— **De ce-a murit.** În ședința de Miercuri dietei, pe când vorbea deputatul naționalist Vaida Voevod, era mereu întrerupt, cu vorbă grosolane (deputat ungar, mă rog!) de un alt deputat cu numele Lukács Gyula. Intre altele zis: «Vă vom arăta noi voaia!»

N-a avut însă fericirea de «a ne arăta nouă» căci l-a lovit damblaua și Sâmbătă a și murit.

După moarte un deputat kossuthist se adresează către unul naționalist, zicându-i: «Să știi, numai voi l-ați omorât! Sărmanul s'a prea iritat. Deputatul naționalist îi răspunde; «Vezi, abea a început să vorbim și deja vă răriți! Ce-ar fi da alt cum ar merge treburile?»

— **Deputatul Beiușului escelează.** Când vorbea în dietă deputatul naționalist Milan Hodar arătând cu argumente zdrobitoare nedreptățile ce se face muncitorilor, arătând cât de deplăcută e starea lor în țara noastră, cum sunt de rău pârțiți și cât de cu greu pot trăi, atunci deputatul Ferencz al Beiușului, cel ales cu voturi românești eșit din sărite și-a spus că la aceasta poartă vina și băncile române cari dau împrumut băncii cu 20—30 %. Să ne însemnăm bine aceasta acum!

TELEGRAME.

Rojdestvensky pe banca acuzaților Petersburg, 5 Iunie. După o lungă cercetare, amiralul comandant al flotei ruse a fost micite la Ciusima, a fost erit adus înaintea conziliului superior de război. Acuzarea i-se aduce e că prin lipsa de pricepere conducere și a lipsei de curagiu a pricinuit pierderea acelei mari lupte. E probabil că vor osândi la deportare în Siberia.